

Innst. 377 S

(2015–2016)

**Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen**

Meld. St. 22 (2015–2016)

**Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om
Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver**

Innhold

	Side
1. Innledning og utgangspunktet for reformen	5
1.1 Sammendrag	5
1.2 Komiteens generelle merknader	6
2. Nye folkevalgte regioners rolle, struktur og oppgaver	8
2.1 Innledning	8
2.1.1 Sammendrag	8
2.1.2 Komiteens merknader	10
2.2 Nye oppgaver og funksjoner til større folkevalgte regioner	12
2.2.1 Innledning	12
2.2.1.1 Sammendrag	12
2.2.1.2 Komiteens merknader	12
2.2.2 Infrastruktur	17
2.2.2.1 Sammendrag	17
2.2.2.2 Komiteens merknader	17
2.2.3 Tilrettelegging for næringsutvikling	19
2.2.3.1 Sammendrag	19
2.2.3.2 Komiteens merknader	19
2.2.4 Utdanning og kompetanse	20
2.2.4.1 Sammendrag	20
2.2.4.2 Komiteens merknader	20
2.2.5 Kultur	21
2.2.5.1 Sammendrag	21
2.2.5.2 Komiteens merknader	21
2.2.6 Klima og miljø	22
2.2.6.1 Sammendrag	22
2.2.6.2 Komiteens merknader	22
2.2.7 Integrering	24
2.2.7.1 Sammendrag	24
2.2.7.2 Komiteens merknader	25
2.2.8 Statlig lokaliseringpolitikk	25
2.2.8.1 Sammendrag	25
2.2.8.2 Komiteens merknader	25
2.2.9 Prosjektmidler	26
2.2.9.1 Sammendrag	26
2.2.9.2 Komiteens merknader	26
3. Konsekvenser for valg, økonomi og administrasjon	26
3.1 Sammendrag	26
3.1.1 Valg og endret regioninndeling	26
3.1.2 Økonomiske og administrative konsekvenser	26
3.2 Komiteens merknader	27
4. Forslag fra mindretall	27
5. Komiteens tilråding	28

Innst. 377 S

(2015–2016)

Innstilling til Stortinget fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Meld. St. 22 (2015–2016)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver

Til Stortinget

1. Innledning og utgangspunktet for reformen

1.1 Sammendrag

Det vises i meldingen til at Stortinget har vedtatt at det fortsatt skal være tre folkevalgte nivåer og har bedt om en regionreform samtidig med kommunereformen. I meldingens punkt 1.3 redegjøres det for Stortingets bestilling til regjeringen om en regionreform. Regjeringen foreslår at det gjennomføres en regionreform fra 2020, samtidig med kommunereformen, og valg til nye regioner og nye kommuner i 2019. Parallelt med reformene utredes også fremtidig struktur for fylkesmannsembetene. Målet er at forvaltningsnivåene og -strukturene skal fungere godt sammen. Med regionreformen vil regjeringen bygge videre på de roller, oppgaver og funksjoner fylkeskommunen har i dag, og utvikle de folkevalgte regionene i rollen som regional samfunnsutvikler. I meldingen foreslås endringer både i regional struktur og i regionenes virkemidler og oppgaver som regjeringen mener vil legge grunnlag for en tydeligere samfunnsutviklerrolle.

Regjeringen har som mål at reformen skal legge til rette for en positiv samfunnsutvikling i alle deler av landet, basert på regionale fortrinn, forutsetninger og prioriteringer. Regionreformen skal legge til rette for samordnet oppgaveløsning og sektorovergripende initiativer i regionene. Regjeringen mener folke-

valgte regioner kan spille en viktigere rolle enn i dag i å oppnå dette.

Det pekes i meldingen på at reformen skal bidra til forenkling og tydeligere ansvarsdeling innenfor samfunnsutvikling. Regjeringen mener endringer i regionalt folkevalgt nivås funksjoner og oppgaver bør bidra til redusert byråkrati og økt effektivitet.

Regionreformen skal også bidra til å styrke lokaldemokratiet på regionalt nivå. At folkevalgte har et ansvar for å legge til rette for samfunnsutvikling, har en demokratisk egenverdi og innebærer også maktspredning. Begrunnelsen for et regionalt folkevalgt nivå sammenfaller dermed med et av regjeringens mål for kommunereformen – målet om å spre makt og bygge samfunnet nedenfra.

Det er regjeringens mål å gjennomføre kommunereformen og regionreformen samtidig, slik at både nye kommuner og nye folkevalgte regioner kan tre i kraft fra 1. januar 2020. Det tas sikte på å legge frem en samlet proposisjon om nye oppgaver og ansvar til nye folkevalgte regioner våren 2017, samtidig med forslag til ny regionstruktur. Fylkeskommunene ble sommeren 2015 invitert til å innlede drøftinger av sammenslåingsalternativer, med sikte på å vurdere og avklare om det er aktuelt å slå seg sammen med nabofylker. Departementet ber om at fylkeskommunene fatter vedtak innen 1. desember 2016. Departementet vil i samarbeid med KS legge til rette for dialog mellom aktuelle fylkeskommuner, med sikte på at ulike strukturmodeller i samsvar med intensjonen i denne meldingen, blir drøftet før fylkeskommunene skal fatte endelig vedtak.

Det går frem av meldingen at departementet har konsultert med Sametinget og også vil gjøre det i oppfølgingen, samt legge opp til samarbeid utover konsultasjonsplikten.

Samfunnsutvikling krever helhetssyn

Det pekes i meldingen på at helhetlig samfunnsutvikling er viktig for å kunne nå de mange og ofte motstridende målene for samfunnet vårt. Regjeringen mener at det regionale folkevalgte nivået har et godt utgangspunkt for å ivareta et helhetssyn på tvers av sektorer og kommunegrenser.

Forvaltningen er sektorinndelt, med ulike målsettinger som ikke alltid er forenlige i konkrete saker. Sektororganisering gir forutsetninger for effektivisering internt i de enkelte sektorene, men gjør det utfordrende å løse oppgaver på tvers av sektorer. Statlige regionale strukturer som ikke samsvarer med fylkesgrensene, og som varierer fra sektormyndighet til sektormyndighet, forsterker samordningsutfordringene.

Sentrale samfunnsutfordringer og -mål krever innsats på tvers av sektorer, kommunegrenser og forvaltningsnivåer. Helhetlig samfunnsutvikling innebærer at ulike prioriteringer og tiltak drar i samme retning. For å utvikle strategier og tiltak rettet mot sammensatte utfordringer som klimatilpasning, kompetansepolitikk, omstilling i næringslivet og folkehelse, er det nødvendig med koordinert innsats fra flere aktører. For mange av problemstillingene er kommunene for små til å foreta helhetlige vurderinger. Statlige etater har ikke mandat eller insentiver til å ivareta sektorovergripende politikktutvikling.

Regionene varierer i størrelse, geografi, befolkning, næringsstrukturer og ressursgrunnlag. Regjeringen har som mål å styrke veksten i alle deler av landet, og ulike regioner vil nødvendigvis måtte ha forskjellige strategier for å oppnå dette. Nasjonale målsettinger og prioriteringer må vurderes i lys av regionale særtrekk og utfordringer. Regionene har ulike forutsetninger, og dermed forskjellige muligheter og begrensninger. Kjennskap til regionens særtrekk, styrker og svakheter er sentralt når politikk skal omsettes i konkrete planer, virkemidler og handling.

Regionenes samfunnsutviklerrolle

Det fremgår av meldingen at regjeringen mener folkevalgte regioner skal ta initiativ for samfunnsutvikling. Dette innebærer å skape en helhetlig og ønsket utvikling for egen region. Det handler om summen av innsats rettet mot områder som samfunns- og arealplanlegging, klima og miljøvern, folkehelse, kompetanse, kultur, ressursforvaltning, samferdsel og næringsutvikling. Å være samfunnsutvikler betyr å formulere mål og skape oppslutning om strategier for å nå disse målene. Samfunnsutviklingsarbeidet krever samarbeid med offentlige myndigheter som regionalt folkevalgt nivå ikke har instruksjonsmyndighet over, og å mobilisere private aktører og lokale og regionale interesser. Det betyr å

ha en langsiktig og helhetlig plan for sin egen region. For å lykkes med dette er det flere aktører som må bli enige om felles mål og strategier, og deres innsats og virkemidler må dra i samme retning. Derfor er det behov for en strategisk, mobiliserende og koordinerende aktør.

Det vises i meldingen til at dette krever tydelig politisk regionalt lederskap. Det innebærer å ta initiativer og sette mål. Det krever at regionpolitikkerne utnytter det potensialet og handlingsrommet som finnes, gir tydelige føringer for utviklingen og våger å gjennomføre regionale prioriteringer. Gjennom en helhetlig regional strategi for hvordan offentlige midler best kan brukes til nærings- og samfunnsutvikling, kan regionene bidra til å utvikle og sette i verk gode løsninger på tvers av kommune- og sektorgrenser.

1.2 Komiteens generelle merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jan Bøhler, Stine Renate Håheim, Stein Erik Lauvås, Helga Pedersen og Eirin Sund, fra Høyre, Frank J. Jenssen, Mudassar Kapur, Bjørn Lødemel og Ingjerd Schou, fra Fremskrittspartiet, Mazyar Keshvari og lederen Helge André Njåstad, fra Kristelig Folkeparti, Geir Sigbjørn Toskedal, fra Senterpartiet, Heidi Greni, fra Venstre, André N. Skjelstad, og fra Sosialistisk Venstreparti, Karin Andersen, viser til Meld. St. 22 (2015–2016) Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver.

Komiteen viser til at meldingen kommer som følge av Stortingets behandling av Dokument 8:26 S (2013–2014), hvor Stortinget ber regjeringen gjennomgå oppgavene til fylkeskommunene/et regionalt nivå parallelt med arbeidet med å gi flere oppgaver til kommunene.

Komiteen viser til at Stortinget har vedtatt at det fortsatt skal være tre folkevalgte nivå.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser også til at Stortinget i behandlingen av Meld. St. 14 (2014–2015) Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner, la premissene for et nytt regionalt folkevalgt nivå.

Flertallet viser til at regjeringen i Meld. St. 22 (2015–2016) foreslår endringer i både regional struktur og i regionens virkemidler og oppgaver.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre,

mener det er naturlig å gjennomføre kommunereformen og regionreformen samtidig, slik at både nye kommuner og nye folkevalgte regioner kan tre i kraft fra 1. januar 2020.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at regionreformen vil få konsekvenser for samhandlingen mellom kommunene, regionen og staten. I grenseområdene mellom de nye regionene kan det også være ulike meninger om hvor regiongrensene skal trekkes. Det er derfor viktig at kommunene engasjerer seg og deltar i prosessen med regionreformen. Flertallet mener at kommunenes innspill også må vektlegges i det videre arbeidet med regionreformen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener kommunene og fylkeskommunenes oppgaver må sees i sammenheng i prosessene med kommunereform og regionreform.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne merknader og synspunkter i behandlingen av Meld. St. 14 (2014–2015) i Innst. 333 S (2014–2015) og til merknader om kommunereform ved behandlingen av statsbudsjettet, jf. Innst. 16 S (2014–2015), Innst. 16 S (2015–2016) og i Innst. 375 S (2014–2015) Kommuneproposisjonen for 2016.

Komiteen viser til at de nåværende fylkeskommunene sommeren 2015 ble invitert til å innlede drøftinger av sammenslåingsalternativer, med sikte på å vurdere og avklare om det er aktuelt å slå seg sammen med nabofylker.

Komiteen viser til at reformen skal legge til rette for en positiv samfunnsutvikling i alle deler av landet, basert på regionale fortrinn, forutsetninger og prioriteringer.

Komiteen viser til at regionreformen skal legge til rette for samordnet oppgaveløsning og sektorovergrepende initiativer i regionene.

Komiteen viser til at en helhetlig samfunnsutvikling er viktig for å kunne nå de mange og ofte motstridende målene for samfunnet vårt. Regjeringen mener at det regionale folkevalgte nivået har et godt utgangspunkt for å ivareta et helhetssyn på tvers av sektorer og kommunegrenser.

Komiteen viser til at statlige regionale strukturer som ikke samsvarer med fylkesgrensene, og som varierer fra sektormyndighet til sektormyndighet, forsterker samordningsutfordringene.

Komiteen mener at regionene skal ta initiativ for samfunnsutvikling og for å skape en helhetlig og ønsket utvikling for egen region. Det handler om

summen av innsats rettet mot områder som samfunns- og arealplanlegging, klima og miljøvern, folkehelse, kompetanse, kultur, ressursforvaltning, samferdsel og næringsutvikling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det er behov for et sterkere regionalt nivå underlagt direkte folkevalgt styring som kan ta et regionalt lederskap i samarbeid med kommuner, næringsliv og statlig forvaltning.

Disse medlemmer mener regionene skal ha klart definert ansvar og myndighet for de oppgaver/ sektorer som er viktige for den regionale utviklingen, og for samordningen av disse oppgavene med kommunenes og statens virksomhet i regionen.

Disse medlemmer ønsker sterkere regioner ved å legge flere oppgaver under regional folkevalgt styring. Statens ulike regionale organiseringer må gjennomgås med sikte på bedre samordning med regionalt folkevalgt nivå, og overføring av statlige oppgaver til regionale nivåer som krever regionalt politisk skjønn.

Disse medlemmer registrerer at regjeringen har fått kritikk for å vise liten vilje til å overføre oppgaver til regionalt folkevalgt nivå. Regjeringen har tvert imot ønsket å frata regionalt nivå viktige oppgaver som tannhelse, videregående opplæring og kollektivtrafikk.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti ønsker et kraftfullt og myndig regionnivå i Norge. Regjeringens melding om nye og større regioner bærer preg av at regjeringspartiene ikke ønsker fylkes/regionnivå og derfor legger fram en melding nesten uten innhold. Det er 14 punkter som skal utredes, hvorav ingen i seg selv eller samlet vil kunne godtgjøre en slik stor endring i forvaltnings- og politisk struktur.

Disse medlemmer påpeker at meldingen bærer preg av at regjeringen slett ikke ønsker at regionene skal bli et nytt kraftfullt politisk nivå.

Dette forsterkes av at regjeringen går inn for først å fjerne viktige og typisk regionale oppgaver som kollektivtrafikk, videregående opplæring og tannhelse fra fylkene og legge ansvaret til store kommuner. Mangelen på forslag om nye store oppgaver og forslag om fjerning av viktige regionale oppgaver viser at regionreformen ikke er alvorlig ment fra regjeringens side, men noe de motarbeider aktivt at skal bli vellykket, ved slike endringer.

Disse medlemmer kan ikke forsvare å ommøblere Norge så dramatisk uten at en vet om en vil bruke de store regionene til noe nytt og til oppgaver som er viktige for folk som bor i regionen. Å håpe på

at oppgavene kommer, bare en vedtar store regioner, er ikke en farbar veg. Oppgavene som er regionale må beholdes og nye oppgaver må på plass, før en bruker mye penger og krefter på en så stor omorganisering.

Disse medlemmer mener at verken kommunereformen eller regjeringens forslag til regionreform svarer på de to største utfordringene i lokaldemokratiet.

Det ene er samarbeid mellom store kommuner rundt byene om klima og miljøvennlig arealdisponering og transport. Utfordringen må løses, og den gir verken kommunereformen eller regionreformen svar på. Det er ikke felles planlegging mellom geografisk store kommuner i Distrikts-Norge som er problematisk.

Det andre hovedproblemet er hvordan en kan få til vekst og utvikling i distrikt med fraflytting. Større kommuner løser ikke dette. Det er bare å se på svært store kommuner i areal som rammes av fraflytting og der situasjonen ikke endres på noe område ved å slå seg sammen med andre kommuner i samme situasjon.

Kommunereformen som er kjørt fram under dekke av behovet for større faglighet i tjenestene, er i realiteten en sentraliserings- og sparereform som ikke vil avhjelpe problemene, og i noen tilfeller forsterke dem, fordi regjeringen ikke vil bruke virkemidler for å motvirke de tunge trendene som driver utviklingen.

Disse medlemmer mener at skal regionnivået ha politisk legitimitet i befolkningen og bidra til mer deltakelse fra befolkningen i viktige beslutninger, må regionnivået ha myndighet over oppgaver som angår folk og skaper engasjement, og som krever at en ser et stort geografisk område under ett for å løse oppgaven.

Videre må det være tid til god politisk prosess lokalt og regionalt, både når det gjelder eventuell sammenslåing og skikkelige fagutredninger bak nyorganisering av oppgaver.

Disse medlemmer viser til at en regionreform vil koste mye. Det kan kun forsvares ved å flytte tyngre driftsoppgaver til dette nivået og la være å fjerne oppgaver som hører hjemme der. Oppgaver først – størrelse og antall etter hvilke oppgaver de skal løse.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at tidsfristen for å vedta sammenslåing må forlenges til det er gjort vedtak om hvilke oppgaver nye regioner skal ha.

Å tvinge fram vedtak om sammenslåing i inneværende år, før noen vet hvilke nye oppgaver som skal legges til regionene og ikke minst hvilke oppgaver regionnivået får beholde, er useriøst.

Dette medlem forutsetter at det utarbeides klare punkter på regional overtakelse av oppgaver og statlig finansiering av disse oppgavene etter regional overtakelse.

Dette medlem viser til at sykehus før var et ansvar for fylkene. Sykehus er en viktig regional sak for befolkningen og skaper stort engasjement og deltakelse. Det viser de store sykehusaksjonene.

Dette medlem mener at det er viktig å fjerne foretaksmodellen og igjen legge sykehus under folkevalgt regional styring. En slik oppgaveoverføring vil gi mer demokratisk styring av sykehusene. Det vil gjøre at det ved beslutningene om struktur og tilbud blir tatt mer hensyn til befolkningen i de ulike landsdeler og kunne sikre at målsettingen om å desentralisere det helsetilbudet som kan desentraliseres blir virkeliggjort til beste for befolkningen, samt kunne sikre riktig ressursbruk og målet om behandling på lavest riktige nivå. Da vil en bedre kunne organisere tilbudet slik at det kun er det som må sentraliseres for å ha bredt og spesialisert nok tilbud, som blir sentralisert.

Dette medlem viser til at sykehus skaper engasjement, og det er viktig å både få beslutningen nærmere folk i ulike landsdeler og få fjernet foretaksmodellen så folkevalgte må ta ansvar for struktur og tilbud.

Dette medlem forutsetter at for alle oppgaver som overføres, må finansieringen av oppgaven også være klar, og at statlig finansiering ikke svekkes slik at det gir reell mulighet til handlingsrom på regionnivå.

Dette medlem mener også at det må utredes om regionnivået skal ha egne inntektsmuligheter utover det dagens fylkeskommuner har.

2. Nye folkevalgte regioners rolle, struktur og oppgaver

2.1 Innledning

2.1.1 Sammendrag

UTGANGSPUNKTET FOR REGIONREFORMEN ER DAGENS FYLKESKOMMUNER

Det fremgår av meldingen at regjeringen vil bygge videre på de roller, oppgaver og funksjoner fylkeskommunen har i dag.

Et kjennetegn ved fylkeskommunens arbeidsform er samhandling og samarbeid med kommunene, regional statsforvaltning, kompetanseinstitusjoner og frivillige og private aktører. Fylkeskommunen deltar i eller leder et bredt spekter av regionale partnerskap, nettverk og samarbeidskonstellasjoner. De deltar også i internasjonale organisasjoner for å ivareta norske interesser i europeisk sammenheng. De nye folkevalgte regionene forutsettes å videreføre og

videreutvikle rollen som leder av og deltaker i partnerskap for utvikling.

God intern samordning er nødvendig for å kunne gi strategisk retning. Samfunnsutviklerrollen forutsetter at regionens ansvarsområder og virkemidler ses i sammenheng, og at eksisterende handlingsrom utnyttes. Dette krever et tydelig politisk lederskap regionalt. Koordinering av egne ansvarsområder er nødvendig for å kunne mobilisere andre aktører til et tverrsektorielt perspektiv.

STYRKE SAMSPILLET MELLOM AKTØRER OG NIVÅER I FORVALTNINGEN

Målet er en effektiv og hensiktsmessig organisering som er bedre rustet til å ivareta dagens og fremtidens utfordringer. Regjeringen ønsker et folkevalgt mellomnivå som spiller godt på lag med stat og kommune. Det innebærer også at staten vurderer sin rolle overfor regionene. Staten regionalt er avgjørende for utviklingen i den enkelte region. Bedre sektorsamordning krever at regional statsforvaltning deltar og bidrar aktivt til felles prioriteringer og løsninger i det regionale partnerskapet, og at dette følges opp også innen den enkelte sektor.

UTVIKLING AV REGIONAL PLANLEGGING

Det pekes i meldingen på at regional planlegging er det sentrale virkemiddelet for å utøve samfunnsutviklerrollen. Det bringer aktører sammen og synliggjør sammenfallende og motstridende mål. Gjennom regionale planprosesser avveies ulike interesser mellom sektorer og forvaltningsnivåer. Regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet, for kommunal planlegging og for statlig planlegging og virksomhet i regionen.

Regjeringen vil forbedre statlige myndigheters medvirkning i regional planlegging. Mer forpliktende regionale planer vil kunne gi tidligere avklaring og avveining i konflikter, redusere behovet for statlige planer og styrke lokal forankring. Det er en utfordring at staten, kommunene og fylkeskommunene selv i for liten grad følger opp de regionale planene. Virkemidlene i plan- og bygningsloven benyttes ikke fullt ut. Departementet mener regional planlegging bør gjøres mer forpliktende. Dette krever bred deltakelse fra kommunene og regionale statlige aktører ved utarbeiding og oppfølging av planer, og forutsetter aktive og tydelige folkevalgte regioner. Departementet vil vurdere hvordan man kan gjøre regional planlegging mer forpliktende for regionalt folkevalgt nivå, for kommunene og for de regionale statlige aktørene som deltar i prosessene.

Departementene vil pålegge sine underliggende etater aktiv og forpliktende deltakelse i regionale planprosesser, og å delta som aktive partnere ved oppfølging av planene, også gjennom avtaler.

For å sikre at ulike mål og interesser avstemmes tidlig i de regionale planprosessene, og sikre tidlig og forpliktende statlig involvering, vil departementet legge til rette for regelmessige møter mellom regionalt folkevalgt nivå, berørte departementer og relevante underliggende etater i forberedelsene av de regionale planstrategiene.

Etter å ha høstet noe erfaring med byutviklingsavtaler, vil det vurderes å åpne for at rammeverket for slike avtaler kan anvendes for å sikre mer forpliktende oppfølging av regionale planer også på andre samfunnsområder og utenfor de største byene. For eksempel større omstillingsprosesser og knutepunktsutvikling er relevante områder å vurdere nærmere med hensyn til bruk av avtalemønstre, men i prinsippet skal de kunne knyttes til enhver regional plan.

Det vil vurderes hvordan regional plan kan gi lokale og regionale avklaringer for konseptvalgutredninger (KVU) og planlegging av store statlige infrastrukturtiltak.

UTVIKLING AV DEN POLITISKE DIALOGEN MELLOM STAT OG REGION

Departementet vil gjennomgå formene for politisk dialog mellom stat/regjering og nye folkevalgte regioner. Den overordnede politiske dialogen og samhandlingen mellom staten og regionene bør utvikles slik at det støtter opp om de nye regionenes rolle og oppgaver.

I punkt 5.3 redegjøres det også for Fylkesmannens rolle.

FORHOLDET MELLOM REGIONALT FOLKEVALGT NIVÅ OG SAMETINGET

Det vises i meldingen til at Sametinget skal inviteres til å delta aktivt i arbeidet med regionale planprosesser i regioner som omfatter tradisjonelle samiske områder. Det vil vurderes hvordan spillet mellom Sametinget og regionalt folkevalgt nivå kan videreutvikles for å styrke den regionale planleggingen i og på områder med samiske interesser. Departementet arbeider med oppfølging av Samerettsutvalgets utredning (NOU 2007:13) med sikte på å forankre konsultasjonsplikten for statlige myndigheter, fylkeskommunene og kommunene i lov.

STØRRE FOLKEVALGTE REGIONER ER NØDVENDIG

For å utvikle et fremtidsrettet regionalt folkevalgt nivå med en forsterket samfunnsutviklerrolle, mener regjeringen det er nødvendig med større regioner. Stortingsflertallet fremhever også at nye oppgaver til regionalt folkevalgt nivå forutsetter færre fylkeskommuner/regioner av en viss størrelse, jf. Innst. 333 S (2014–2015). Dagens fylkesinndeling er så å si uendret siden midten av 1800-tallet. Fylkes-

grensene går delvis på tvers av reisemønstre, bolig- og arbeidsmarkedsregioner og næringsstrukturer. Samtidig har grensene til viktige regionale statlige samarbeidspartnere blitt endret, og sammenfaller ikke lenger med de politiske regiongrensene.

TI NYE FOLKEVALGTE REGIONER

Regjeringen mener at landet bør deles inn i om lag ti nye folkevalgte regioner. Da vil funksjonelle områder kunne ses i sammenheng som grunnlag for samfunnsutviklingen. Større regioner vil legge til rette for brede fagmiljøer med kapasitet og kompetanse til å ivareta både nåværende og fremtidige roller og oppgaver. Ti regioner vil styrke potensialet for samhandling og dialog mellom regionale statlige myndigheter og folkevalgte regioner.

Regjeringen foreslår derfor at følgende kriterier legges til grunn for den fremtidige regioninndelingen:

- Regionene bør utgjøre funksjonelle enheter. Sammenhengende bo- og arbeidsmarkeder bør som hovedregel ikke deles. Områder som næringsøkonomisk henger sammen bør ligge i samme region. Regioner som utgjør områder som kommunikasjonsmessig og næringsøkonomisk henger sammen, legger grunnlag for å ivareta nåværende og fremtidige oppgaver og roller, og vil gi forutsetninger for en helhetlig politikkutvikling som ivaretar regionenes fortrinn og bygger opp under vekstkraften.
- Et regionalt folkevalgt nivå som i større grad sammenfaller med kunnskapsinstitusjonenes og statlige infrastruktur- og ressursforvaltnings-etaters inndeling, kan bedre legge til rette for samhandling og samordning av innsats. Regionene bør gjennom egne oppgaver, planlegging og utviklingsarbeid kunne ivareta et helhetssyn og vurdere ulike tiltak og konsekvenser opp mot hverandre. Muligheten for samhandling med næringsliv, kommuner og regional statsforvaltning er vesentlig for utøvelsen av samfunnsutviklerrollen.
- Regionene bør ha et innbyggergrunnlag som legger til rette for brede fagmiljøer med kapasitet og kompetanse til å ivareta nåværende og fremtidige oppgaver og funksjoner, og at innbyggere i alle deler av landet kan motta gode tjenester.

Departementet har tidligere bedt fylkeskommunene om å diskutere den regionale strukturen. Departementet ber fylkeskommunene om å fatte sine vedtak innen 1. desember 2016. Departementet vil i samarbeid med KS legge til rette for dialog mellom fylkeskommuner, slik at ulike strukturmodeller blir drøftet før fylkeskommunene skal fatte sine vedtak.

Etter at fylkeskommunene har gjort sine vedtak høsten 2016, vil regjeringen foreta en samlet vurdering av regionstrukturen i lys av målene for reformen og kriteriene for regioninndelingen.

Regjeringen tar sikte på å legge frem forslag for Stortinget til ny struktur for det regionale folkevalgte nivået våren 2017, basert på fylkeskommunenes vedtak og regjeringens samlede vurderinger. Regjeringen har som mål å gjennomføre kommune-reformen og endringer i regionalt folkevalgt nivå samtidig, slik at nye kommuner og nye regioner kan tre i kraft fra 1. januar 2020.

Departementet gir støtte til fylkeskommuner som gjør forpliktende vedtak om å utrede sammenslåing. Det utbetales en støtte på 200 000 kroner per utredning (prosjektstøtte), samt 200 000 kroner per del-takende fylke (fylkesstøtte). Støtten utbetales når det er gjort sammenfallende vedtak i de fylkeskommunene som ønsker å utrede sammenslåing. Det gis kun én fylkesstøtte per fylkeskommune. Departementet ønsker at fylkeskommunene også skal involvere innbyggerne i prosessene og vil bevilge 200 000 kroner per fylke i støtte til informasjon og folkehøring når fylkeskommunene har gjort vedtak om hvordan de planlegger å høre innbyggerne.

Departementet vil, i tråd med inndelingslova, gi kompensasjon for nødvendige engangskostnader som følge av sammenslåing av fylkeskommuner.

GJENNOMGANG AV STATENS REGIONALE STRUKTURER

Det vises i meldingen til at manglende sammenfall mellom fylkesinndelingen og statens regionale inndeling skaper utfordringer for samhandling og samordning av innsats som bygger opp om samfunnsutviklingen i en region. Se oversikt i meldingens punkt 6.4. En endring i inndelingen av de folkevalgte regionene i retning større og færre regioner vil redusere flere av disse utfordringene. En regionstruktur i størrelsesorden ti regioner vil forbedre forutsetningene for å ivareta samhandling og dialog mellom regionale statlige myndigheter og folkevalgte regioner. For å styrke samhandlingen mellom staten og regionalt folkevalgt nivå, vil regjeringen gjennomgå de statlige regiongrensene i lys av de nye grensene for folkevalgte regioner.

2.1.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at det fremgår av meldingen at regjeringen vil bygge videre på de roller, oppgaver og funksjoner fylkeskommunen har i dag.

Komiteen mener at samfunnsutviklerrollen forutsetter at regionens ansvarsområder og virkemidler ses i sammenheng, og at eksisterende handlingsrom utnyttes. Dette krever et tydelig politisk lederskap regionalt.

Komiteen mener at regional planlegging er et sentralt virkemiddel for å utøve samfunnsutviklerrollen.

Komiteen mener at regionale planprosesser er svært viktig, fordi de avveier ulike interesser mellom sektorer og forvaltningsnivåer, og gir forutsigbarhet for kommuner og næringsliv.

Komiteen mener at regional plan skal legges til grunn for regionale organers virksomhet, for kommunal planlegging og for statlig planlegging og virksomhet i regionen.

Komiteen viser til at departementet har konsultert Sametinget om tiltak i meldingen som kan påvirke samene direkte, jf. Prosedyrer for konsultasjoner mellom statlige myndigheter og Sametinget. Komiteen mener det er viktig med tett dialog med Sametinget i oppfølgingen av meldingen, spesielt om tiltak og lovgivning som vil kunne påvirke samiske interesser direkte.

Komiteen viser til at det i høringen i Stortinget om meldingen 9. mai 2016 ble tatt til orde fra flere av dagens fylkeskommuner for å se på om oppgaver kan overføres fra Fylkesmannen til de nye regionene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil påpeke at det er hensiktsmessig at regionene kan inngå avtaler om felles fagmiljøer på områder som krever spesialisering, men der det ikke er nødvendig å bygge opp et spesialisert fagmiljø i hver enkelt region. Det kan for eksempel være i spørsmål som omfatter næringer innen havbruk og utnyttelse av tareressursene som krever høy grad av fakta og fagkompetanse innen miljø- og naturforvaltning. Regiontinget kan likevel være beslutningstaker for områdene som gjelder sin region.

Komiteen viser til at dagens fylkesinndeling har vært så å si uendret siden 1800-tallet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til meldingen om at landet bør deles inn i om lag ti nye folkevalgte regioner.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre

og Sosialistisk Venstreparti, mener at regionene bør utgjøre funksjonelle enheter. Sammenhengende bo- og arbeidsmarkeder bør som hovedregel ikke deles.

Et tredje flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, støtter kriteriene som skal legges til grunn for den fremtidige regioninndelingen, beskrevet i meldingen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regionmeldingen legges fram som en oppfølging av Stortingets vedtak om å videreføre tre folkevalgte nivåer ved sin behandling av kommunereformen i Kommuneproposisjonen for 2015. Stortingets flertall bestående av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, sa at det er behov for folkevalgt styring på regionalt nivå i Norge og at dette må være et grunnleggende prinsipp for arbeidet med endringer i kommunestrukturen. Det samme flertallet sa også at endringer i fylkesstrukturen på samme måte som endringer i kommunestrukturen, skal bygge på lokale ønsker.

Disse medlemmer mener regjeringen svekker grunnlaget for en gjennomføring av en regionreform ved å legge opp til vurdering av antall fylker først for deretter å vurdere hvilke oppgaver framtidens fylkeskommuner skal ha. Dette er å begynne i feil ende.

Komiteen viser til at departementet tidligere har bedt fylkeskommunene om å diskutere den regionale strukturen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at departementet ber fylkeskommunene om å fatte sine vedtak innen 1. desember 2016.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at de fleste fylkeskommuner allerede er i gang med nabopraten.

Dette flertallet ber regjeringen foreta en balansert og samlet vurdering av ny regionstruktur i lys av målene med reformen og kriteriene for ny struktur, etter at fylkeskommunene har fattet sine vedtak, og legge frem forslag for Stortinget til inndeling av det nye regionale folkevalgte nivået på om lag ti regioner.

Komiteen viser til at Sør-Trøndelag fylkeskommune og Nord-Trøndelag fylkeskommune den 27. april 2016 har gjort vedtak om sammenslåing til ett fylke.

Komiteen viser til at meldingen peker på at manglende sammenfall mellom fylkesinndelingen og statens regionale inndeling skaper utfordringer for samhandling og samordning av innsats som bygger opp om samfunnsutviklingen i en region.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at dersom regionalt folkevalgt nivå skal innta en mer strategisk og samordnende rolle med hensyn til kommuneoverskridende og sektoroverskridende samfunnsutfordringer, vil det kreve endrede rammebetingelser, styrings-systemer og handlingsrom:

- Helhetstenkning på tvers av kommunegrenser
- Helhetstenkning på tvers av sektorer
- Helhetstenkning på tvers av forvaltningsnivåer (fragmentert offentlig myndighet)

Disse medlemmer vil påpeke at økt spesialisering og fragmentering (NPM), et svært fragmentert virkemiddelapparat (regionale statlige myndigheter), og til dels overlappende oppgaver, gjør oppgaven krevende, men også svært viktig. Det er fordi den kan, hvis det gjøres gjennomgripende, løse noen av styringsproblemene i dagens forvaltning. Gode regionale løsninger kan kreve tverrsektorielt samarbeid og nettverk – gjerne på tvers av forvaltningsnivåer.

Disse medlemmer vil påpeke at en slik rolle vil kunne kreve harmonisering av lovverk.

Disse medlemmer vil påpeke at store regioner kan få en økt utfordring med større geografisk kompleksitet.

Disse medlemmer vil særlig påpeke Riksrevisjonens Dokument 3:11 (2006–2007) Riksrevisjonens undersøkelser av bærekraftig arealplanlegging og arealdisponering i Norge; som viste at arealutviklingen i Norge ikke er bærekraftig.

Disse medlemmer mener derfor at det blir svært viktig at en regionreform må gi bedre svar på å kunne håndtere denne viktige utfordringen. Det må bygges tettere og mer kompakt, langs akser som kan gi klimavennlige transportløsninger. For å oppnå dette må noen ta en kommuneoverskridende samfunnsutviklerrolle.

Disse medlemmer mener at et sterkere regionalt nivå med flere virkemidler (og styringskraft) også kan bidra til mer regional verdiskaping og innovasjonskraft, fordi de vil være en mer attraktiv samarbeidspartner som bedriftsaktører.

Disse medlemmer vil også understreke viktigheten av at statens ulike organer må ha forpliktende deltakelse i regionale planprosesser og legge regionale planer til grunn for sin virksomhet, dersom en slik regional samordning skal bli mulig og hensiktsmessig.

2.2 Nye oppgaver og funksjoner til større folkevalgte regioner

2.2.1 Innledning

2.2.1.1 SAMMENDRAG

Oppgaver og ansvar som i dag ligger til fylkeskommunen vil videreføres i nye folkevalgte regioner, med unntak av oppgaver som er vedtatt overført til kommuner som del av kommunereformen. Med utgangspunkt i retningslinjene for oppgavefordeling mellom forvaltningsnivåene og stortingsflertallets føringer, jf. Innst. 333 S (2014–2015), har departementet vurdert endringer i folkevalgte regioners oppgaver, virkemidler og roller innen ulike sektorer som kan styrke regionene i samfunnsutviklerrollen.

En oversikt over retningslinjene går frem av meldingens punkt 7.1.

2.2.1.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at samfunnsutviklerrollen er en av de viktigste rollene de nye folkevalgte regionene skal fylle. Flertallet mener derfor at den regionale statsforvaltningen og de nye regionene må spille mer på lag. Flertallet mener at staten regionalt er avgjørende for utvikling av den enkelte region. Derfor mener flertallet at regjeringen må vurdere regioninndelingen av statlige etater i lys av det nye regionale folkevalgte nivået.

Flertallet mener at regional planlegging må bli mer forpliktende. Nye folkevalgte regioner vil kunne ta et mer helhetlig ansvar for samfunnsutviklingen, og styre den mer strategisk. Regionalt folkevalgte nivå skal ta initiativ til samarbeid og lede partnerskapsbaserte planprosesser i sin egen region. Flertallet mener dette ansvaret må styrkes gjennom regionalt lederskap, og virkemidlene som er tilgjengelig gjennom plan- og bygningsloven, for eksempel sektorsamordning i regional planlegging.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, vil peke på behovet for å tydeliggjøre statlige organers ansvar og plikt til å delta i planprosessene, og til å følge opp vedtatte planer. Staten vil dermed kunne gi tydelige signaler til regio-

nalt folkevalgte nivå om nasjonale hensyn og problemstillinger i forkant av de regionale planprosessene. Dette flertallet mener at dette vil styrke legitimiteten til det regionale folkevalgte nivået.

Dette flertallet vil peke på viktigheten av å inkludere Sametinget til å delta aktivt i arbeidet med regionale planprosesser i regioner som omfatter tradisjonelle samiske områder. Dette flertallet støtter regjeringen i at samspillet mellom Sametinget og regionalt folkevalgt nivå må videreutvikles for å styrke den regionale planleggingen i og på områder med samiske interesser.

Dette flertallet mener at gode regionale bolig-, areal- og transportplaner kan bidra til å bedre regional og lokal forankring av konseptvalgutredninger for store statlige infrastrukturprosjekter. Dette flertallet mener at regional plan kan bidra til å avklare regionale prioriteringer for samfunnsmålene for nye store infrastrukturtiltak, og se disse i sammenheng med arealspørsmål i et bredere perspektiv.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener at nye og sterkere regioner vil styrke politikkutviklingen både i regionene og nasjonalt. Målet må være at nasjonal politikk og regional politikk virker sammen og støtter opp om hverandre.

Flertallet peker på at store og slagkraftige regioner ble fremhevet av Distriktskommisjonen allerede i 2004 som det viktigste grepet for at regionene kan videreutvikle sine særlige fortrinn. Det er viktig at regionene gis stor grad av frihet til å bruke sitt virkemiddelapparat for å oppnå dette.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, støtter departementets anmodning til fylkeskommunene om å fatte vedtak om sammenslåing innen 1. desember 2016. Dette flertallet viser til departementets samarbeid med KS, for å legge til rette for en god dialog mellom fylkeskommuner før de fatter sine endelige vedtak.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at departementet foreslår å bevilge 200 000 kroner per fylke for å involvere innbyggerne i prosessen, eksempelvis gjennom folkemøter.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener at det er viktig

å få etablert en regionstruktur på om lag ti regioner og at dette skjer parallelt med kommunereformen.

Når den nye regionstrukturen er fastlagt, ber Stortinget om at regjeringen tar en ny gjennomgang med sikte på å overføre ytterligere oppgaver til regionene. Herunder vurderes oppgaver fra direktorat/tilsyn/regional stat.

Regjeringen bes om at det våren 2017 nedsettes et ekspertutvalg som skal foreslå nye oppgaver til regionene.

På denne bakgrunn fremmer dette flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette ned et ekspertutvalg som skal foreslå ytterligere nye oppgaver til regionene når den nye regionstrukturen er fastlagt, og senest våren 2017.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti registrerer at stortingsflertallet vil be regjeringen sette ned nok et utvalg, denne gangen som skal se på oppgaver til regionalt folkevalgt nivå. Disse medlemmer merker seg at konsekvensen av dette er at Stortinget for fjerde året på rad skal diskutere oppgaver til regionalt folkevalgt nivå. I 2014 ved behandlingen av Dokument 8:26 S (2013–2014). I 2015 i forbindelse med behandlingen av oppgavemeldingen (Meld. St. 14 (2014–2015)). Nå i 2016 i forbindelse med behandlingen av denne innstillingen. Og da formodentlig i 2017 i etterkant av det nedsatte utvalget.

Disse medlemmer viser til at regjeringen har brukt ett år på å legge fram en stortingsmelding uten å evne å finne tilstrekkelig med nye oppgaver til regionalt folkevalgt nivå. Det viser manglende handlegkraft og gjennomføringsevne fra regjeringen. Disse medlemmer viser til at regjeringen tvert om har vært mer opptatt av å ta fra regionalt nivå oppgaver innenfor tannhelse, kollektivtransport og videregående opplæring.

Disse medlemmer viser til at de respektive partier fremmer flere forslag i denne innstillingen til oppgaver for regionalt nivå.

Fylkesmannens rolle og hovedfunksjoner

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til Innst. 333 S (2014–2015), hvor flertallet mener at den regionale stat/Fylkesmannen i utgangspunktet skal ha ansvar knyttet til tilsyn, kontroll og beredskap og noen veiledningsoppgaver. Oppgaver som legger til rette for bruk av politisk skjønn skal som hovedregel legges til med sikte på overføring til regionalt folkevalgt nivå. Det

bør vurderes å begrense fylkesmennenes oppgaver innenfor næringsutvikling og veiledning av kommunene som samfunnsutviklere.

Flertallet viser til at dagens fylkeskommuner er positive til denne endringen.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at oppgaver som i dag ligger hos regional stat/Fylkesmannen og som legger til rette for bruk av politisk skjønn, som hovedregel legges til regionalt folkevalgt nivå.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at fordeling av skjønnsmidler fra Fylkesmannen til kommunene skal være en oppgave underlagt regionalt folkevalgt nivå. Fylkesmannen beholder skjønnsmidler knyttet til beredskap.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, er positiv til at regjeringen parallelt med regionreformen også vurderer strukturen på fylkesmannsembetene. Flertallet viser til at regjeringen i sammenstillingen av fylkene Nord- og Sør-Trøndelag aktivt bidro med nødvendige avklaringer også for Fylkesmannen, herunder lokalisering, og imøteser gjerne at regjeringen også i videre prosess sikrer parallellitet mellom disse to strukturprosessene.

Forholdet mellom nye folkevalgte regioner og Sametinget

Komiteen viser til meldingen og støtter departementets vurdering av forholdet mellom regionalt folkevalgt nivå og Sametinget, og det viktige samspillet mellom dem. Komiteen vil peke på Sametingets viktige rolle som folkevalgt organ med arbeidsfelt som overskrider grensene til de folkevalgte regionene, konsultasjonsplikten overfor samenes representative organ i alle saker som påvirke samene direkte, Sametingets myndighet etter ulike lover som plan- og bygningsloven, kulturminneloven, opplæringsloven og samelovens språkregler, samt Sametingets tilskuddsoppgaver for kultur og næring.

Statens regionale strukturer

Komiteen viser til at etatene også i dag har et betydelig samarbeid og samhandling med kommuner og fylkeskommuner.

Komiteen mener at et godt samspill mellom statlig sektoradministrasjon og den kommunale og fylkeskommunale forvaltningen er en forutsetning for en effektiv offentlig forvaltning.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til at den regionale inndelingen av statlig forvaltning i stor grad har vært styrt av sektorspesifikke interesser og hensyn, med liten vekt på koordinering. Dette har ført til svært ulik geografisk inndeling, og i flere tilfeller går de statlige regiongrensene på tvers av dagens fylker.

Flertallet viser til at dette gir utfordringer for den regionale stat, eksempelvis kapasitetsutfordringer i å delta i regionale prosesser og oppfølging av regionale planer og samhandling.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener en endring i inndelingen av de folkevalgte regionene i retning av større og færre regioner vil kunne redusere slike utfordringer.

Dette flertallet støtter regjeringens forslag om å gjennomgå de statlige regiongrensene i lys av de nye grensene for folkevalgte regioner. Dette flertallet mener dette vil styrke samhandlingen mellom staten og regionalt folkevalgt nivå.

Dette flertallet viser til at regjeringen har tatt utgangspunkt i retningslinjene for oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene, som ble lagt frem i Oppgavefordelingsutvalget NOU 2000:22.

Dette flertallet viser til at regjeringen har lagt til grunn stortingsflertallets merknad om at hovedprinsippene som må ligge til grunn for oppgavemeldingen mellom statlig, regional og kommunal sektor, er at oppgaver bør legges på lavest mulig effektive nivå, at staten bør ta seg av oppgaver som skal gjennomføres likeartet over hele landet, og at oppgaver som forutsetter lokal kjennskap og lokalt initiativ bør legges til region- eller kommunenivå, jf. Innst. 333 S (2014–2015)

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at Arbeiderpartiet ved behandlingen av Meld. St. 14 (2014–2015) pekte på flere oppgaver som kan overføres til regionalt folkevalgt nivå:

- Overføring av Statens vegvesens regionkontor og en gjennomgang av hvilke av dagens riksveier som kan gjøres regionale.
- Overføring av oppgaver hos Fylkesmannen som ikke knytter seg til tilsyns- og kontrollfunksjo-

nen, herunder oppgaver knyttet til beredskapsfunksjonen som ikke svekker det nasjonale beredskapsansvaret.

- Overføring av oppgaver som er lagt til direktorat og tilsyn, men som ikke direkte knytter seg til direktorat- eller tilsynsfunksjonen.
- Overføring av oppgaver på integreringsområdet som i dag ligger hos Imdi og UDI og som bør flyttes nærmere innbyggerne.
- Overføring av regionale landbruksoppgaver.
- Overføring av regionale klima- og miljøoppgaver.
- Styrking av de regionale forskningsfondene.
- Videreføre Innovasjon Norge med regionale styrer og regionalt medeierskap som i dag.
- Ny ansvarsfordeling og finansiering mellom stat, regioner og kommuner på kulturområdet.
- Fordeling av andre relevante prosjektmidler til kommunene.
- Fordeling av skjønnsmidler til kommunene.

Disse medlemmer registrerer at på flere av disse punktene er regjeringen avvisende til å overføre oppgaver til regionalt folkevalgt nivå.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til Innst. 300 S (2013–2014) der et flertall i kommunal- og forvaltningskomiteen bestående av Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti uttalte:

«Eventuelle endringer i fylkesstrukturen må på samme måte som ved endringer i kommunestrukturen bygge på lokale ønsker.»

Disse medlemmer mener fremdeles at endringer i fylkesstrukturen må bygge på lokale ønsker, og ut fra hva som sikrer god politisk styring og best tjenester til befolkningen. På bakgrunn av dette vil ikke disse medlemmer sette noe måltall på antall regioner eller hvor mange fylkeskommuner som bør slå seg sammen.

Disse medlemmer mener en debatt om nye folkevalgte regioner først og fremst må handle om hvilke oppgaver framtidens fylkeskommuner skal ha. Ut fra prinsippet om at oppgaver som må løses gjennom skjønsmessige avveininger av ulike interesser skal underlegges folkevalgt styring, og at oppgavene skal løses på lavest mulig nivå, er det riktig å overføre en rekke oppgaver fra den sentrale stat, direktoratene og Fylkesmannen til fylkeskommunene.

Komiteens medlem fra Senterpartiet fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med oppgaveoverføring til fylkeskommunene på følgende områder:

1. Styring av sykehusene. I første omgang ved å fjerne de regionale helseforetakene og beholde de etablerte sykehusforetakene, men med styrer hvor et flertall er oppnevnt av fylkestinget.
2. Overføring av ansvaret for det statlige barnevernet gjennom Bufetat til fylkeskommunene.
3. Overføring av ansvaret for de distriktpsyastriske klinikkene – DPS – fra stat til fylkeskommune.
4. Familievernet overføres fra stat til fylkeskommune.
5. Regional vegadministrasjon som har ansvar for planlegging og drift av fylkesveiene, overføres fra Statens vegvesen til fylkeskommunene.
6. Regionapparatet til Innovasjon Norge overføres til fylkeskommunene.
7. Deler av Forskningsrådets programmer overføres til fylkeskommunene.
8. Festivalstøtte fra Kulturrådet til fylkeskommunene.
9. Kulturminnevernet rendyrkes som fylkeskommunal oppgave.
10. Forvaltningsoppgaver som er lagt til Fylkesmannens miljøavdeling og landbruksavdeling, overføres til fylkeskommunene.
11. Skadefellingsløyver på rovvilt overføres fra Fylkesmannen til fylkeskommunene.
12. Videregående opplæring og fagskolene videreføres som fylkeskommunale oppgaver.
13. Ansvaret for kollektivtrafikk videreføres som fylkeskommunal oppgave.
14. Den offentlige tannhelsetjenesten videreføres som fylkeskommunal oppgave.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til både manglende utredninger og for korte frister. Dette medlem mener oppgaver som krever folkevalgt skjønn, skal legges til folkevalgte nivå, mens oppgaver som krever sterk nasjonal styring og ivaretagelse av nasjonale hensyn, likeverdige tilbud for befolkningen på områder der ulikhet og stor variasjon ikke er ønsket.

Dette medlem er mot at fylkes-/regionnivået skal tappes for oppgaver som må løses innenfor et større geografisk område enn kommunene, og at ansvar for videregående opplæring, tannhelse og kollektivtrafikk ikke endres.

Dette medlem viser til at Sosialistisk Venstreparti er for større regioner dersom nye større oppgaver tilføres.

Dette medlem mener oppgaver som egner seg på regionalt nivå er:

- Drift av sykehus og rehabilitering.
- Deler av barnevernet som i dag er statlig og kommunal.
- Klimaplaner som forplikter kommunene.
- Tannhelse.
- Naturforvaltning og naturoppsyn.
- Arealavgift, både på land- og havområder.
- Kultur.
- Kollektivtrafikk.
- Overordnet bindende arealplanlegging for større infrastrukturprosjekter, bosetting, næringsarealer slik at det blir mulig å løse disse oppgavene på en måte som sikrer at en når klimamålene og ivaretar jordvernet.
- Deler av Norges Forskningsråd sin portefølje og administrasjon.
- Egne næringspolitiske virkemidler og flere statlig næringspolitiske virkemidler f.eks. innen Innovasjon Norge overføres til regionene.
- Større handlingsrom i kulturpolitikken med egne virkemidler, og vurdere om deler av statlig kulturstøtte som i dag forvaltes av f.eks. Norsk kulturråd overføres til regionene.
- Samferdsel, både kollektivtrafikk og regional veibygging, eksempelvis felles veiadministrasjon.
- Videregående opplæring og fagskoler.
- Virkemidler for desentralisert høyere utdanning.
- Folkehelsearbeid.
- Delansvar ved bosetting av flyktninger.

Dette medlem viser til forslag fremmet sammen med andre partier i denne innstillingen som dekker deler av disse forslagene.

I tillegg fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram for Stortinget forslag om hvordan regional overtakelse av følgende oppgaver kan gjennomføres:

1. Drift av sjukehus og rehabilitering.
2. Deler av de statlige oppgavene i barnevernet og eventuell regional overtakelse av kommunale oppgaver der interkommunalt barnevernssamarbeid ikke kan løse oppgaven.
3. Ulike deler av naturoppsyn og naturforvaltning.
4. Overordnet arealplanlegging for større infrastrukturprosjekter, boligetablering og avsetting av næringsarealer der det kreves regionale løsninger og for å ivareta klimamålene og styrket jordvern.
5. Regional styrking av regional forskningsinnsats, der organisering av Forskningsrådet må være en del av denne utredningen.
6. Styrking av regionalt folkehelsearbeid.

7. Egne inntekter for regionalt nivå, herunder arealavgifter på land og hav.»

Helse og tannhelse

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti og Sosialistisk Venstreparti mener de nye regionene må være store nok til å kunne overta ansvaret for spesialisthelsetjenestene. Disse medlemmer mener imidlertid dette er et spørsmål som må belyses grundig før det fattes endelig beslutning. I første omgang må regionene dimensjoneres for å kunne ta denne oppgaven.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti mener ansvaret for tannhelsetjenesten bør gjennomgås og vurderes videreført på et regionalt nivå der tjenestene blir organisert og utført i samråd med kommunene. Det er viktig å sikre fungerende fagmiljøer og gi god tjenestekvalitet for brukerne. Tannhelse kan unntaksvis overføres fra region/fylke til kommuner av en betydelig størrelse og da organisere ansvaret enten i egen regi eller i samarbeid med private. I Meld. St. 26 (2014–2015) Fremtidens primærhelsetjeneste – nærhet og helhet beskrives tannhelsetjenesten slik at den kan realiseres og videreutvikles på et regionalt nivå.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti og Senterpartiet viser til at organiseringen av den offentlige tannhelsetjenesten ble overført fra kommunene til fylkeskommunene fra 1984 for å samordne og gi bedre tjenester. Tannhelsetilbudet er videreutviklet og effektivisert, med en målrettet individuell tilnærming til den enkelte pasient, og styring av ressurser mot behovsrelaterte behandlingsopplegg for spesielle brukergrupper. Disse medlemmer er av den oppfatning at oppgaver skal løses på lavest mulig hensiktsmessige nivå. Det er klart at kommunestrukturen i Norge vil være svært ulik også etter reformen. Tannhelse er en innbyggerrettet tjeneste, som bør ha lik organisering over hele landet. Dermed fremstår det som hensiktsmessig å legge det til de nye regionene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at regionalt folkevalgt nivå fortsatt har ansvaret for tannhelse.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at ved å videreutvikle tjenesten i et

regionalt nivå vil det kunne gi viktige kvalitetstiltak som å sikre:

- likhet – samme likeverdige tilbud til alle prioriterte grupper,
- sikre tilsyn/kontroll – kontrollrutiner av utøvede tjeneste er etablert på overordnet nivå, og dermed sikre forsvarlig behandling i hele tjenesteområdet, og derav høy pasientsikkerhet,
- sikre kontrollfunksjonen som kan bli langt mer fragmentert på et kommunalt nivå.
- sikre kompetanse – faget odontologi er i rask utvikling gjennom forskningsbasert kunnskap og nye behandlingsmetoder. Det må derfor sikres at alle medarbeiderne får tilegne seg nødvendig kunnskap. Dette gjøres effektivt med pålagt og tilbudt etterutdanning på regionnivå.

Flertallet mener at regjeringen må vurdere tiltak som legger til rette for å videreføre kompetansesemiljøene i regionale kompetansesentre og i spesialisttannhelsetjenesten. Det er 6 regionale odontologiske kompetansesentre i landet i dag, enten underlagt en fylkeskommune slik som Rogaland, Hordaland og Troms, eller som interfylkeskommunale selskap. Kompetansesentrene gir spesialistbehandling i tverrfaglige miljø, utfører forskning og tilbyr spesialistutdanning (klinisk praksis) og tilfører dermed den offentlige tannhelsetjenesten et kvalitetsløft gjennom økt kompetanse og fagutvikling. Kompetansesentrene er finansiert fra stat og fylkeskommune. I Rogaland og Hordaland er det en årlig egenfinansiering på ca. 20 mill. kroner. Kompetansesentrene har en regional funksjon som lite trolig vil fungere i en kommunal modell.

Ved å organisere tannhelse regionalt kan en sikre tannlegevakt over hele landet. Det må være en offentlig styrt og koordinert funksjon som sikrer alle innbyggere et akutt tilbud, spesielt i helger og høytider. Dette tiltaket er ressurskrevende og krevende å samordne i en kommunal modell. En slik organisering skal også sikre narkosebehandling til barn, eldre og funksjonshemmede der ordinær tannbehandling ikke lar seg gjennomføre.

En slik organisering vil også sikre odontofobiteam. Det er et tilbud om tilrettelagt tannbehandling for torturofre, personer som har vært utsatt for seksuelle overgrep og personer som har invalidiserende angst for tannbehandling. Felles for disse pasientgruppene er at de ikke kan nytte seg av ordinær tannbehandling. Pågangen av pasienter er stor. Det er fra ett til flere team i fylkene i dag.

Tannhelsefunksjonen i regionene kan delta i prosjekter/kartlegging og samarbeide om behovet for bruk av odontologiske tjenester til innlagte pasienter ved sykehus, sykehustannlegeordning.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til egne merknader om at fylkeskommunene/regionene skal beholde tannhelse som oppgave og forslag om at regionene bør få ansvar for sykehusdrift under kap. 1.2.

2.2.2 *Infrastruktur*

2.2.2.1 SAMMENDRAG

Det vises i meldingen til at hovedmodellen for vegansvar mellom fylkeskommune og stat skal opprettholdes, slik at regionalt folkevalgt nivå fremdeles skal være en vesentlig vegeier, med ansvar for fylkesveger. I arbeidet med rullering av Nasjonal transportplan vil det vurderes omklassifisering av enkelte vegstrekninger med sterke næringsinteresser – som Stortinget har bedt om.

Ansvar for ordningen med tilskudd til private lufthavner foreslås overført til de nye folkevalgte regionene som har slike lufthavner. Dette vil gi bedre mulighet til å se det regionale transporttilbudet i sammenheng og til å gjøre avveininger mellom transporttiltak.

Det vil utredes om ordningen med kjøp av innenlandske flyruter kan overføres til regionalt folkevalgt nivå.

Det vil vurderes om nye folkevalgte regioner kan få et koordineringsansvar for utbygging av digital infrastruktur. Nye folkevalgte regioner kan bidra til raskere utbygging og reduserte kostnader gjennom å sikre bedre koordinering mellom regionens aktører.

Som del av den gjennomgangen av tilskudds- og finansieringsordningene til fiskerihavner og forslag til nye ordninger som Stortinget har bedt om, jf. Innst. 13 S (2015–2016), vil det vurderes alternative modeller for både organisering av eierskap og ansvar for tilskudds- og finansieringsordninger for fiskerihavnene. Modell med regionalt folkevalgt eierskap og/eller ansvar for finansieringsordninger vil inngå i disse vurderingene.

2.2.2.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, støtter regjeringens forslag om at hovedmodellen for vegansvar mellom stat og fylkeskommune/region skal opprettholdes. I arbeidet med rullering av Nasjonal transportplan vil det vurderes omklassifisering av enkelte vegstrekninger med sterke næringsinteresser – som Stortinget har bedt om.

Flertallet mener at de regionene kan tenke mer helhetlig knyttet til planlegging av infrastruktur. Boligforsyning, særlig i vekstområder, og drift og investeringer i infrastruktur er to sider av samme sak. De nye regionene må jobbe strategisk sammen med kommuner, særlig i pressområder, om å sikre klima-

vennlige og samfunnsøkonomiske utbyggingsløsninger. Flertallet mener at større regioner vil kunne styrke det regionale folkevalgte nivåets mulighet til å løse denne oppgaven sammen med kommunene.

Komiteen ber regjeringen i regionreformen sørge for at administrasjonen av fylkesvegnettet (deler av sams vegadministrasjon) blir underlagt de nye folkevalgte regioner. Komiteen mener at når de som planlegger vegutbygging er den samme organisasjon som finansierer den, vil dette gi en mer optimalisert vegutbygging i regionene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i regionreformen sørge for at administrasjonen av fylkesvegnettet (deler av sams vegadministrasjon) blir underlagt de nye folkevalgte regioner.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at regional vegadministrasjon som har ansvar for planlegging og drift av fylkesveiene overføres fra Statens vegvesen til regionalt folkevalgt nivå.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener at oppgaven med tilskudd til ikke-statlige flyplasser kan overføres til det nye folkevalgte nivået. Flertallet ber regjeringen overføre tilskudd til ikke-statlige flyplasser til det regionale folkevalgte nivået som særskilt fordeling. Det vil være opp til regionene å vurdere om slike tilskudd skal prioriteres.

Flertallet mener oppgaven med kjøp av innenlandske flyruter kan overføres til regionalt folkevalgt nivå. Flertallet mener det regionale folkevalgte nivået dermed kan se transportbehovet mer i sammenheng. Flertallet ber regjeringen utrede om ordningen med kjøp av innenlandske flyruter kan overføres til de nye folkevalgte nivåene.

Flertallet støtter departementets vurdering av fremtidige modeller for fiskerihavnene. Tilrettelegging og prioritering av infrastruktur for næringsutvikling ligger innenfor de folkevalgte regionenes samfunnsutviklerolle. Flertallet mener at det nåværende ansvaret for selve havnene ligger fast. Flertallet mener at eventuelle endringer i eierskap og ansvar for tilskudds- og finansieringsord-

ninger må samkjøres med utformingen av NTP for perioden 2018–2021.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at eierskap og finansiering av fiskerihavnene fortsatt skal være et statlig ansvar.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener nye folkevalgte regioner kan bidra til reduserte utbyggingskostnader og raskere utbygging av digital infrastruktur. Flertallet mener også at regionene kan sikre sammenhengen mellom utbygging av digital infrastruktur og andre investeringer i regionen. Flertallet støtter departementet i å vurdere om nye folkevalgte regioner kan få et koordineringsansvar for utbygging av digital infrastruktur. Flertallet mener dette arbeidet må sees i sammenheng med stortingsmeldingen Digital agenda for Norge.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regionreformen gjennomført under den rød-grønne regjeringen i 2007 ga fylkeskommunene et vesentlig større ansvar på samferdselsområdet gjennom overføring av en stor del av riksveinet til fylkeskommunene. Disse medlemmer registrerer at denne omklassifiseringen av riksveier til fylkesveier har virket positivt og at fylkene i tillegg til å disponere overførte samferdselsmidler som følge av reformen, har styrket fylkesveirammene gjennom egne frie midler. Det er likevel slik at budsjettene til vedlikehold og fornying av veinettet er lavere enn behovet, noe Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har tatt høyde for gjennom tilføring av ekstra midler i sine alternative budsjetter.

Disse medlemmer mener dagens ordning hvor Statens vegvesen er ansvarlig for sams vegadministrasjon for staten og fylkene, ikke fungerer tilfredsstillende sett fra fylkeskommunens side. Det framsettes derfor forslag om at regional vegadministrasjon som har ansvar for planlegging og drift av fylkesveiene, overføres fra Statens vegvesen til fylkeskommunene.

Disse medlemmer viser til at departementet vil utrede om tilskudd til private lufthavner og om kjøp av innenlandske flyruter bør overføres de folkevalgte fylkene. Det heter videre at det skal vurderes om fylkeskommunene kan få et koordineringsansvar for utbygging av digital infrastruktur og at det skal vurderes ulike alternative modeller for organisering og eierskap for fiskerihavnene. Disse medlemmer vil understreke at en premiss for et videre ar-

beid med disse spørsmålene må være at det finansielle grunnlaget for infrastrukturen på disse områdene ikke svekkes. Et større regionalt ansvar gjennom fylkeskommunene er mer avhengig av at staten viderefører budsjettgrunnlaget enn av størrelsen på fylkene. Dette vil også kunne gjelde for vurdering av om fylkene bør gis ansvar for kjøp av lokale togruter.

2.2.3 Tilrettelegging for næringsutvikling

2.2.3.1 SAMMENDRAG

Det foreslås i meldingen at nye folkevalgte regioner får ansvar for utforming og oppfølging av regionale oppdrag til nasjonale virkemiddelaktører for forskning, innovasjon og næringsutvikling. Samtidig må de nasjonale virkemiddelaktørenes gjennomføring av regionale oppdrag tilpasses de nye regiongrensene. Forslaget legger grunnlag for at én folkevalgt region samtidig blir én region for regionale forskningsfond, og at program for mobilisering til forskningsinnsats organiseres på samme måte. Det vil si at regioninndelingen og organisering av virkemiddelinnsettsen skal sammenfalle.

Kunnskapsdepartementet vil videreføre ordningen med regionale forskningsfond, innenfor de endrede rammene for forvaltningen av midlene som regionreformen kan medføre. De økonomiske rammene for ordningen vurderes i den årlige budsjettbehandlingen. Andre relevante departementer vil i forbindelse med dette vurdere å benytte regionale forskningsfond som virkemiddel for forskningsrettet innsats.

Det vurderes ikke som aktuelt å overføre landbruksoppgaver fra Fylkesmannen til nye folkevalgte regioner. Det foreslås et toårig forsøk, der en folkevalgt region gis ansvaret for regionale næringsprogram for landbruket som i dag forvaltes av Fylkesmannen. Forsøket vil omfatte ansvaret for å gi strategiske føringer til Innovasjon Norge for de bedriftsrettede virkemidlene til landbruket, samt ansvaret for forvaltningen av de fylkesvise midlene til utrednings- og tilretteleggingstiltak. Målet med forsøket er å se om det er mulig å utvikle en forvaltning som tar hensyn til gjennomføring av en nasjonal landbrukspolitikk, samtidig som det åpnes for økt innflytelse fra regionalt folkevalgt nivå. Med et slikt forsøk vil man også kunne vurdere mulige gevinster av å samle ansvaret for utforming av regionale næringsstrategier, regionale planer og næringsrettede virkemidler hos regionalt folkevalgt nivå, inkludert å formidle strategiske føringer til Innovasjon Norge.

Fylkeskommunen koordinerer og fatter i dag vedtak i saker om akvakultursøknader, en oppgave som ble overført fra Fiskeridirektoratet i 2010. Dette inkluderer innhenting av vedtak og uttalelser fra berørte sektormyndigheter og kommunen, før vedtak etter akvakulturloven fattes. Det vil utredes om det

kan være hensiktsmessig å delegere myndighet til større folkevalgte regioner fra de forskjellige sektormyndighetene i kurante saker ved behandling av akvakultursøknader.

2.2.3.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener at nye og større folkevalgte regioner kan ta en tydeligere samfunnsutviklerrolle gjennom å påvirke næringsutvikling og næringsrettet forskningsinnsats i egen region, med utgangspunkt i regionale planer og strategier.

Flertallet viser til Forskningsrådets høringsuttalelse om at en kunnskapsbasert samfunnsutvikling som er basert på regionale utfordringer også er i tråd med EUs regionalpolitikk.

Flertallet støtter meldingens forslag om at nye folkevalgte regioner får ansvar for utforming og oppfølging av regionale oppdrag til nasjonale virkemiddelaktører for forskning, innovasjon og næringsutvikling. Flertallet støtter regjeringens forslag om at én folkevalgt region samtidig blir én RFF-region (Regionalt forskningsfond), og at program for mobilisering til forskningsinnsats organiseres på samme måte. Flertallet viser til at antall fondsregioner blir det samme som antallet nye folkevalgte regioner.

Flertallet ber regjeringen vurdere om det er oppgaver som i dag ligger innenfor Innovasjon Norge, som kan overflyttes til de nye folkevalgte regionene.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, ber regjeringen utforme en løsning der innsatser under Innovasjon Norge, Siva og Forskningsrådet sees i sammenheng, slik at det blir sammenfall både i geografien og i de nye regionenes rolle som oppdragsgivere for de statlige virkemiddelaktørene, forutsatt at regionene blir robuste nok.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Venstre mener at flere oppgaver, som ikke er knyttet til tilsynsfunksjonen i landbrukspolitikken, kan overføres fra Fylkesmannen til folkevalgt regionalt nivå.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet mener at flere av forvaltningsoppgavene som i dag er lagt til Fylkesmannens miljøavdeling og landbruksavdeling, skal overføres fylkeskommunene. Dette betyr ikke nødvendigvis at nasjonal politikkutforming på områdene

skal overlates til fylkespolitikkerne. Målene for landbruks- og miljøpolitikken skal fortsatt settes av Stortinget.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at forvaltningsoppgaver som i dag er lagt til Fylkesmannens miljøavdeling og landbruksavdeling, overføres til regionalt folkevalgt nivå.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til høringen hvor flere aktører har kommentert organiseringen av fiskeri og havbruk. Flertallet mener at regionene, dersom de blir store nok, kan beholde de fiskeri- og havbruksoppgaver som fylkene ble tilført i 2010. Flertallet støtter regjeringen i at forutsetningen er at regionene blir større, for å styrke feltets fagmiljø og kompetanse i regionene. Flertallet vil peke på at kapasitet og utvikling av næringen er avhengig av at en forsvarlig og forutsigbar forvaltning blir ivare tatt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti konstaterer at regjeringen har bygd ned fylkeskommunenes rolle i næringsutviklingsarbeid gjennom store kutt i bevilgningene til regional utvikling og nyskaping. I Meld. St. 22 (2015–2016) heter det at nye folkevalgte regioner skal få ansvar for utforming og oppfølging av regionale oppdrag til nasjonale virkemiddelaktører på flere områder.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen videreføre Innovasjon Norge med regionale styrer og regionalt medierskap som i dag.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader under pkt. 2.2.1 og vil understreke at fylkeskommunenes rolle som utviklingsaktør må støttes gjennom større budsjettoverføringer for at pådriverrollen skal bli reell. Det må også være slik at andre offentlige virkemiddelaktører må gis en regional organisering. Dette gjelder både innen finansiering, rådgivning og forskning.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader under 2.1.2 om behov for endringer i rammebetingelser, styringssystemer og struktur for å gi et reelt handlings-

rom for samordning og politikkutvikling på regionnivå, slik NIBRs rapport bestilt av KS viser.

Dette medlem mener at viktige naturvern-saker, matjord, nasjonale kulturminner og miljø trenger et sterkere nasjonalt vern, slik at ikke viktige nasjonale verdier går tapt. Saker som omhandler reelt politisk skjønn i slike saker, bør håndteres av et politisk nivå, mens derimot saker som omhandler dispensasjonsadgang fra nasjonalt lovverk, bør håndteres av statlig forvaltning.

2.2.4 Utdanning og kompetanse

2.2.4.1 SAMMENDRAG

Det vises i meldingen til at ordningen med Råd for samarbeid med arbeidslivet (RSA) ved universitet og høyskoler vil evalueres. Større folkevalgte regioners og regionale kompetansestrategiers rolle overfor RSA vurderes som del av dette. I styringsdialogen med universitets- og høyskolesektoren vil det formidles klare forventninger om at sektoren deltar i utformingen av regionale kompetanseplaner i tråd med vedtatte nasjonale forventninger til regional planlegging.

Det foreslås å gi nye folkevalgte regioner ansvar for å legge til rette for samarbeid mellom arbeidsliv og utdannings- og opplæringsaktører om behov og tilrettelegging for etter- og videreutdanning.

I stortingsmeldingen om fagskoler som legges frem i løpet av 2016, vil det tas stilling til finansieringsordningen og forvaltningen av offentlige fagskoler. Ansvar og oppgavene til det regionale folkevalgte nivået på fagskoleområdet vil her vurderes og avklares. Spørsmålet vil vurderes i lys av større folkevalgte regioner.

I stortingsmeldingen om oppfølging av Kunnskapsløftet som planlegges fremlagt våren 2017, vil større folkevalgte regioners ansvar og rolle i veiledning og kvalitetsutvikling innenfor grunnopplæringen bli vurdert, inkludert ansvar for prosjektmidler på dette området.

2.2.4.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at dagens fylkeskommuner har en viktig rolle i kompetansepolitikken, gjennom ansvaret for videregående opplæring, fagskoler, og regionale forskingsfond.

Flertallet mener at en reform med større regioner kan styrke regionnivåets strategiske rolle i utviklingen av denne politikken.

Flertallet mener at det i yrkesfagpolitikken er svært viktig for det regionale folkevalgte nivået å ha god dialog med partene i arbeidslivet for å dimensjonere tilbudet riktig i forhold til næringslivets behov. Flertallet mener at større regioner vil styrke

regionens evne til å koordinere tilbud og etterspørsel, og kunne se behovet mer helhetlig.

Flertallet mener at ansvaret for fagskolene fortsatt skal ligge i det regionale folkevalgte nivået. Flertallet mener at fagskolene er et viktig redskap for å utvikle kompetanse som regionen har behov for, og at det er regionene som best kjenner utfordringene og behovene i næringslivet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til forslag under pkt. 2.2.1.2. Disse medlemmer mener videregående opplæring fortsatt skal være en oppgave under folkevalgt styring på regionalt nivå.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at regionalt folkevalgt nivå fortsatt skal ha ansvaret for videregående opplæring, og at det derfor ikke gjennomføres forsøk med overføring av denne oppgaven til kommunene.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det er under arbeid en stortingsmelding om fagskolene, som skal komme høsten 2016. Disse medlemmer imøteser behandlingen av stortingsmeldingen, og forventer klare anbefalinger til videre organisering og utvikling av fagskolesektoren.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til sine merknader under pkt. 2.2.1 om at deler av Forskningsrådets programmer overføres til fylkeskommunene og at fagskolene forankres i fylkene. Fylkeskommunenes ansvar for videregående opplæring forvaltes på en god måte og sikrer elever over hele landet gode og desentraliserte tilbud. Det er vanskelig å finne faglig belegg for regjeringens opprinnelige forslag om at videregående opplæring skulle overlates kommunene.

Meld. St. 22 (2015–2016) viser til departementets drøfting av ansvarsdeling og organisering av fagskolene og henvisning til en stortingsmelding som er under arbeid. Disse medlemmer mener det allerede nå bør legges til grunn at det fylkeskommunale ansvar for fagskolene skal videreføres.

Disse medlemmer viser til at Meld. St. 22 (2015–2016) er lite konkret når det gjelder fylkeskommunenes framtidige ansvar innen utdanning og kompetanse. Det vises til stortingsmeldinger som planlegges og til signaler som kan gis i styringsdialoger med universitets- og høyskolesektoren. Disse medlemmer finner det uheldig at regjeringen ikke

gir tydeligere signal om å styrke fylkeskommunenes rolle innen forskning og utdanning, da dette er et sentralt virkemiddel for å styrke rollen som utviklingsaktør og tilrettelegger for næringsutvikling.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til betydningen av desentralisert høyere utdanning og at dette er en svært viktig regionalpolitisk virksomhet. Disse medlemmer understreker at regioner og fylker trenger egne økonomiske virkemidler for å kunne initiere og sikre at innbyggeren i regionen får tilgang på høyere utdanning. Dette må gjøres i samarbeid med høyskoler og universitet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for regionale virkemidler til styrking av desentralisert høyere utdanning.»

2.2.5 *Kultur*

2.2.5.1 SAMMENDRAG

Et større regionalt handlingsrom innenfor kulturpolitikken kan legge grunnlag for mer helhetlige vurderinger på tvers av politikkområder. Forvaltningen av tilskudd innen kulturområdet vil gjennomgå med sikte på overføring til regionalt folkevalgt nivå. Kulturdepartementet vil også gjennomgå ansvarsforhold og finansiering av institusjoner og tiltak som i dag har delt finansiering, med sikte på å overføre oppgaver og ansvar til større folkevalgte regioner.

2.2.5.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at innenfor frivillighets- og idrettsområdet ligger den største delen av oppgavene i dag allerede på regionalt og lokalt nivå.

Flertallet viser til at en god utvikling innenfor kulturfeltet avhenger av langsiktig tenkning, og av helhetlige strategiske valg ut fra lokale og regionale forhold.

Flertallet er opptatt av å se på hvordan den nasjonale kulturpolitikken kan ivaretas, hvordan kvaliteten best kan sikres i det profesjonelle kunst- og kulturlivet, før nye oppgaver tildeles det nye folkevalgte nivået. Flertallet viser til at det i meldingen tas sikte på å overføre nye oppgaver og mer ansvar til større folkevalgte nivå.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti deler departementets vurde-

ring av at et større regionalt handlingsrom innenfor kulturpolitikken kan gi viktige bidrag til rollen som regional samfunnsutvikler. Dette følges imidlertid ikke opp gjennom forslag om overføring av oppgaver til fylkeskommunene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for ny ansvarsfordeling og finansiering mellom stat, regioner og kommuner på kulturområdet.»

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til sine forslag under pkt. 2.2.1 om å overføre ansvaret til fylkene fra Kulturrådet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti forutsetter at regionene må sikres finansieringsmuligheter for å kunne være en sterkere medspiller for regionenes kulturliv.

2.2.6 Klima og miljø

2.2.6.1 SAMMENDRAG

Fylkeskommunen har ansvar for de fleste oppgavene innen friluftsliv på regionalt nivå. Det foreslås å overføre Fylkesmannens ansvar og rolle innen friluftsliv til nye folkevalgte regioner, og Fylkesmannens ansvar for statlig eide og sikrede friluftsområder vil vurderes med sikte på overføring til større folkevalgte regioner. Det vurderes ikke som aktuelt å foreslå ytterligere overføring av klima- og miljøoppgaver fra Fylkesmannen til nye folkevalgte regioner.

Regjeringen ønsker å rendyrke Riksantikvaren som direktorat. Det foreslås derfor å overføre flere oppgaver som i dag ligger hos Riksantikvaren, til regionalt folkevalgt nivå. Det foreslås å overføre oppgaver knyttet til kulturminneloven – der omfanget av saker bidrar til å bygge sterkere kompetansemiljøer regionalt. Det innebærer å overføre et større ansvar i forvaltningen av de fleste automatisk fredete kulturminner. Regionenes ansvar for å forvalte vedtaksfredete kulturminner utvides til også å omfatte de fleste forskriftsfredete bygninger i statlig eie. Forvaltningen av særlig viktige forskriftsfredete bygninger i statlig eie beholdes av Riksantikvaren. Oppgaver knyttet til forvaltningen av vernet fartøyer som er «listeførte», overføres regionvis.

2.2.6.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at norsk klima- og miljøforvaltning i økende

grad styres av internasjonale avtaler og konvensjoner hvor nasjonalstaten er ansvarlig for oppfølgingen. Samtidig viser flertallet til at det har skjedd en betydelig overføring av myndighet som har gitt et lokal- og regionalpolitisk handlingsrom.

Flertallet ber regjeringen gjennomgå Fylkesmannens oppgaver knyttet til klima- og miljøoppgaver, og i størst mulig grad la tilsynsoppgavene bestå hos Fylkesmannen, mens de andre oppgavene vurderes flyttet til folkevalgt regionalt nivå.

Flertallet viser til at kommunene og fylkeskommunene har en sentral rolle både når det gjelder å bidra til å redusere utslippene av klimagasser og til å tilpasse samfunnet til et klima i endring. Flertallet viser videre til at kommunene og fylkeskommunene er ansvarlige for planlegging og tilrettelegging for gode levesteder for befolkningen. De er forvaltere av eiendom og infrastruktur, de er store innkjøpere, og de har ansvar for en rekke virksomheter og tjenester som kan bli påvirket av klimaendringene.

Flertallet mener at god arealplanlegging er et viktig verktøy for å sikre at samfunnet utvikles slik at utslippene begrenses i størst mulig grad. Flertallet mener at de nye folkevalgte regionene vil kunne utnytte dagens handlingsrom og integrere klima og miljø i en helhetlig samfunnsutvikling bedre enn dagens fylkeskommuner. Dette kan gjøres gjennom å stille strengere klima- og miljøkrav ved offentlige innkjøp, se helheten i transport- og arealplanlegging, sette regionale mål for reduserte klimautslipp, satse på at trafikkveksten skal skje med økt bruk av sykkel, kollektiv og gange.

Flertallet viser til at fylkeskommunen har ansvar for de fleste oppgavene innen friluftsliv på regionalt nivå.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, støtter meldingens forslag om å overføre skjærgårdstjenesten fra Fylkesmannen til det nye regionale folkevalgte nivået. Dette flertallet er positiv til at det vurderes å flytte ansvar knyttet til de statlige eide friluftseidommene til de nye folkevalgte regionale nivåene. Dette flertallet mener at større regioner er en forutsetning for det.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet ber regjeringen vurdere å legge de viltforvaltningsoppgaver som i dag forvaltes av Fylkesmannen til de nye folkevalgte styrte regionene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senter-

partiet og Venstre, støtter anbefalingen om å overføre oppgaver og funksjoner på kulturminnefeltet fra Riksantikvaren til folkevalgt regionalt nivå.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, forutsetter at de nye folkevalgte regionene har tilstrekkelig kompetanse, og at overføring av ansvar skjer etappevis for å sikre kvaliteten i tjenestene.

Dette flertallet støtter regjeringens forslag, angitt i meldingen, om overføring av oppgaver som i dag ligger hos Riksantikvaren til et nytt folkevalgt regionalt nivå.

Dette flertallet viser til at endringen ikke medfører endringer i Sametingets oppgaver og rolle innen kulturminneforvaltningen.

Komiteen støtter meldingens forslag om å vurdere om Sametinget skal overføres tilsvarende myndighet som vurderes overført til regionalt folkevalgt nivå vedrørende oppgaver som i dag ligger under Riksantikvaren.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet støtter regjeringens forslag om å overføre Fylkesmannens ansvar og rolle innen friluftsliv til fylkeskommunene og også forslaget om endringer i Riksantikvarens rolle slik at oppgaver knyttet til kulturminneloven overføres til regionalt folkevalgt nivå. Meld. St. 22 (2015–2016) sier at det ikke vurderes som aktuelt å foreslå ytterligere overføring av klima- og miljøoppgaver fra Fylkesmannen til folkevalgte regioner. Disse medlemmer støtter ikke dette og viser til sine forslag under pkt. 2.2.1.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener at viktige naturvernsaker, matjord, nasjonale kulturminner og miljø trenger et sterkere nasjonalt vern, slik at ikke viktige nasjonale verdier går tapt. Saker som omhandler reelt politisk skjønn i slike saker, bør håndteres av et politisk nivå, mens derimot saker som omhandler dispensasjonsadgang fra nasjonalt lovverk, bør håndteres av statlig forvaltning.

Dette medlem viser til innspill fra NTL hos Riksantikvaren der de hevder om en slik oppsplitting:

- Prinsippet om en helhetlig forvaltning av kulturminner fra alle tidsepoker blir vanskelig å gjennomføre.
- Det er usikkert om Riksantikvaren får myndighet til å gripe inn i saker som gjelder sletting av arkeologiske kulturminner. Slike kulturminner er

definert å være av nasjonale verdier i kraft av at de er de eneste kildene til vår fortid før det skrevne ord ble vanlig.

- Dersom fylkeskommunene får anledning til både å gi tillatelse til inngrep i arkeologiske kulturminner og også fastsette vilkår for tillatelsen, vil det raskt bli et spørsmål i fylkeskommunen om det er riktig at utgravninger skal koste utbyggeren noe. Her risikerer man dermed at prinsippet i miljøforvaltningen om «forurenser betaler» svekkes når det gjelder kulturminner. Fylkeskommunen er ofte selv også utbygger eller interessent i utbyggingssaker. Rollen som samfunnsutvikler er da ikke alltid i overensstemmelse med ansvaret om å sikre kulturminneverdier.
- Det er tvilsomt om en slik ordning som foreslått vil bidra til å ta vare på fellesgoder, forenkle dagens forvaltning og derved befolkningens forståelse og tilgang til den.

Dette medlem viser til ønsket om mer regionalt engasjement i disse sakene, men at meldingen ikke avklarer noe av disse innvendingene og at dette må utredes før dette medlem kan ta stilling til flytting av ansvar.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, er opptatt av at den nasjonale landbrukspolitikken blir lagt til grunn for de regionale prioriteringene. I de årlige jordbruksoppgjørene blir det fastsatt rammer for bruk av investeringsvirkemidlene som tildeles gjennom Innovasjon Norge. Disse midlene er sentrale for gjennomføringen av den nasjonale landbrukspolitikken, og det er viktig at det ikke blir fattet regionale vedtak på tvers av de nasjonale målsettingene for bruken av disse midlene. Dette kan blant annet føre til ubalanse i markedene på nasjonalt nivå.

Flertallet mener derfor at det regionale partnerskapet som legger føringer for disse midlene må bestå som i dag, der staten, gjennom Fylkesmannen, har hovedansvar for å lede utarbeidelsen av det regionale næringsprogrammet. Arbeidet skal imidlertid skje i nært samarbeid med de to faglagene, Innovasjon Norge og fylkeskommunen. Slik blir de nasjonale føringene ivaretatt i tråd med det som blir avtalt i de årlige jordbruksoppgjørene. Flertallet støtter imidlertid forslaget om en forsøksordning i én region der regionen får ansvaret for det regionale næringsprogrammet, og mener det er viktig å høste erfaringer fra dette forsøket, når det gjelder forholdet mellom gjennomføring av nasjonal landbrukspolitikk og økt innflytelse fra regionalt folkevalgt nivå.

Flertallet mener at en del av tilskuddsordningene som i dag ligger hos Fylkesmannen bør kunne

overføres til regionalt folkevalgt nivå. Flertallet mener at midlene til kystskogbruket, midlene til foregangsfylke for økologisk jordbruk og utrednings- og tilretteleggingsmidlene bør overføres til regionalt folkevalgt nivå. Også disse tilskuddsordningene blir fastsatt i de årlige jordbruksoppgjørene, og det må derfor legges til grunn at bruken av disse midlene i regionene er i samsvar med føringene på nasjonalt nivå. Flertallet mener videre at en kan vurdere å overføre midlene til skogbruksplanlegging med miljøregistrering til de nye regionene. Flertallet ber derfor regjeringen om å arbeide videre med sikte på en overføring av de nevnte oppgavene.

Flertallet er videre opptatt av at det ikke bør bygges opp parallell kompetanse på flere forvaltningsnivåer. En overføring av oppgaver til regionalt folkevalgt nivå bør følges av en forholdsmessig reduksjon i bemanning hos Fylkesmannen, slik at den samlede ressursbruken på området ikke øker som følge av oppgaveoverføringen. For å sikre en helhetlig gjennomføring av den nasjonale landbrukspolitikken vil det derfor være viktig å videreutvikle samarbeidet mellom Fylkesmannen og regionalt folkevalgt nivå.

Flertallet ber regjeringen vurdere å overføre myndighet etter kulturminneloven til et regionalt folkevalgt nivå og Sametinget. Det må i den sammenheng også ses på hvordan samarbeidet mellom kulturminnevernets forvaltningsinstanser reguleres.

Flertallet viser til at norsk klima- og miljøforvaltning i økende grad styres av internasjonale avtaler og konvensjoner hvor nasjonalstaten er ansvarlig for oppfølgingen. Samtidig viser flertallet til at det har skjedd en betydelig overføring av myndighet som har gitt et lokal- og regionalpolitisk handlingsrom.

Flertallet er positive til den gjennomgangen som er gjort av Fylkesmannens oppgaver knyttet til klima- og miljøoppgaver. Flertallet er også enig i kriteriene regjeringen legger til grunn for oppgavefordelingen. Dette innebærer at oppgaver som av ulike årsaker ikke skal la seg påvirke av lokalpolitiske oppfatninger og lokalpolitiske forhold, og som er kjennetegnet av standardisering, regelorientering og kontroll, og oppgaver som gjør krav på sentrale beslutninger, og som forutsetter et nasjonalt helhetsgrep for god oppgaveløsning, fortsatt bør bestå hos Fylkesmannen, mens de andre oppgavene vurderes flyttet til folkevalgt regionalt nivå. Flertallet er enig i at det ikke er hensiktsmessig å flytte oppgaver som ikke innebærer lokalpolitisk skjønn og vurderinger til folkevalgt regionalt nivå. Uten at de nasjonale og internasjonale rammene på miljøområdet oppheves, vurderes det ikke som hensiktsmessig å overføre slike oppgaver til folkevalgt regionalt nivå.

Flertallet viser til at kommunene og fylkeskommunene har en sentral rolle både når det gjelder å bidra til å redusere utslippene av klimagasser og til å tilpasse samfunnet til et klima i endring. Flertallet viser videre til at kommunene og fylkeskommunene er ansvarlige for planlegging og tilrettelegging for gode levesteder for befolkningen, de er forvaltere av eiendom og infrastruktur, de er en stor innkjøper, og de har ansvar for en rekke virksomheter og tjenester som kan bli påvirket av klimaendringene.

Flertallet mener at god arealplanlegging er et viktig verktøy for å sikre at samfunn blir bygd slik at utslippene begrenses i størst mulig grad. Flertallet mener at de nye folkevalgte regionale nivåene bør utnytte dagens handlingsrom og integrere klima og miljø i en helhetlig samfunnsutvikling. Dette kan gjøres gjennom å stille strengere klima- og miljøkrav ved offentlige innkjøp, se helheten i transport- og arealplanlegging, sette regionale mål for reduserte klimautslipp, og satse på at trafikkveksten skal skje med økt bruk av sykkel, kollektiv og gange.

Flertallet viser til at fylkeskommunen har ansvar for de fleste oppgavene innen friluftsliv på regionalt nivå.

Flertallet støtter meldingens forslag om å overføre skjærgårdstjenesten fra Fylkesmannen til det nye regionale folkevalgte nivået. Flertallet er positiv til at det vurderes å flytte ansvar knyttet til de statlige eide friluftseiendommene til de nye folkevalgte regionale nivåene. Flertallet mener at større regioner er en forutsetning for det. Flertallet støtter at Fylkesmannen fortsatt skal ha innsigelsesmyndighet knyttet til friluftstinteresser.

Flertallet støtter anbefalingen om å overføre oppgaver og funksjoner på kulturminnefeltet fra Riksantikvaren til folkevalgt regionalt nivå. Flertallet forutsetter at de nye folkevalgte regionene har tilstrekkelig kompetanse, og at overføring av ansvar skjer etappevis for å sikre kvaliteten i tjenestene.

Flertallet støtter regjeringens forslag, angitt i meldingen, om overføring av oppgaver som i dag ligger hos Riksantikvaren til et nytt folkevalgt regionalt nivå.

Flertallet viser til at endringen ikke medfører umiddelbare endringer i Sametingets oppgaver og rolle innen kulturminneforvaltningen.

Flertallet støtter meldingens forslag om å vurdere om Sametinget skal overføres tilsvarende myndighet som vurderes overført til regionalt folkevalgt nivå vedrørende oppgaver som i dag ligger under Riksantikvaren.

2.2.7 Integrering

2.2.7.1 SAMMENDRAG

Det pekes i meldingen på at å utnytte innvandrerens ressurser er avgjørende for god integrering. Det

er også viktig for å dekke det regionale arbeidslivets kompetanse- og arbeidskraftsbehov. Regionalt folkevalgt nivå's ansvar for videregående opplæring, næringsutvikling, kultur, folkehelse og frivillighet er sentralt i integreringsarbeidet, og regionenes planleggingsansvar er et viktig verktøy i denne sammenheng. Det vil vurderes hvordan nye folkevalgte regioner kan innta en sterkere rolle i integreringsarbeidet gjennom de oppgaver og ansvar som fylkeskommunene har i dag. Det vurderes ikke som aktuelt å foreslå endringer i ansvar for oppgaver som i dag ligger hos Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

2.2.7.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, viser til Innst. 333 S (2014–2015) hvor regjeringen bes vurdere om oppgaver på integreringsområdet som i dag ligger hos Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) og som bør flyttes nærmere innbyggerne, kan overføres til regionalt folkevalgt nivå.

Flertallet mener at det regionale folkevalgte nivåets rolle som samfunnsutviklingsaktør blir styrket ved denne regionreformen. Flertallet mener at lokale folkevalgte kan spille en mer sentral rolle i integreringsarbeidet, særlig fordi de både har lokal kjennskap og kan se helhetlig på utformingen av politikken. Flertallet mener derfor at noen oppgaver kan flyttes fra IMDi til et regionalt folkevalgt nivå, herunder deler av utdanning og kompetanseheving, være et kompetansesenter for kommunene, ta initiativ overfor og samarbeide med næringsliv og organisasjoner for å øke innvanderes deltakelse i arbeids- og samfunnsnivå.

Flertallet fremmer på denne bakgrunn derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med regionreformen styrke nytt regionalt folkevalgt nivå's rolle i integreringsarbeidet i forbindelse med sysselsetting og utdanning/kompetanseheving, samt som bindeledd mot kommuner, næringsliv og frivillig sektor.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil ikke motsette seg at dette utredes, men at det er høyst uklart hva disse oppgavene skal gå ut på i dag. En mulighet er å bygge opp regionale kompetansemiljø på integrering og kompetanseheving, knyttet til regionens utfordringer og satsingsområder.

Dette medlem viser til egne forslag om ny bosettingsordning, Dokument 8:1 S (2015–2016), og nye tiltak for integrering, Dokument 8:29 S (2015–

2016), og Dokument 8:15 S (2015–2016) om tiltak for å sikre minoritetsspråklige formell utdanning og arbeid raskt.

2.2.8 Statlig lokaliseringpolitikk

2.2.8.1 SAMMENDRAG

Statlig lokaliseringpolitikk er et virkemiddel for utvikling av vekstkraftige regioner med velfungerende regionsentre. Regional statsforvaltning utgjør en viktig andel av sysselsettingen i mange regioner. Regionalt folkevalgt nivå kan bidra med viktige vurderinger av ulike lokaliseringalternativer for statlige arbeidsplasser. Større regioner vil forenkle en slik medvirkningsprosess, samt bidra til at vurderingene gjøres i en større geografisk og funksjonell sammenheng. Det vil vurderes egne bestemmelser om dette i «Retningslinjer for lokalisering av statlege arbeidsplassar og statleg tenesteproduksjon».

2.2.8.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre viser til enigheten mellom Venstre, Høyre og Fremskrittspartiet om nytt inntektssystem. I avtalen ble partiene enig om følgende formulering:

«Avtalepartnerne er enig om at kommunereformen legger til rette for større kompetansemiljøer i hele landet. Arbeidet med å lokalisere nye og eksisterende arbeidsplasser utenfor Oslo skal forsterkes, og en plan for dette utarbeides sammen med Venstre. Lokalisering skal særlig vurderes i nye regionsentre, også utenom de store byene. Avtalepartnerne er enige om at denne planen innen utgangen av 2016 legges frem for Stortinget på egnet måte. Nye og omlokaliserte statlige arbeidsplasser skal som hovedregel plasseres utenfor Oslo.»

Komiteen er opptatt av en bedre balanse i fordeling av statlige arbeidsplasser og mener det er viktig å legge til rette for større kompetansemiljøer i hele landet, når nye statlige arbeidsplasser skal lokaliseres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til avtalen mellom Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre, om lokalisering av statlige arbeidsplasser. Flertallet mener at lokalisering må særlig vurderes i nye regionsentre, også utenom de store byene. I den forbindelse skal også direktoratenes oppgaveportefølje vurderes. Flertallet mener dette vil tilføre en breiere tilgang av kompetansesarbeidsplasser i mange regionsenter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Socialis-

tisk Venstreparti viser til stortingsflertallets anmodning til regjeringen ved behandlingen av Meld. St. 14 (2014–2015) om å drøfte tiltak for å sikre at flere statlige arbeidsplasser lokaliseres i hele landet. Dette følges opp i Meld. St. 22 (2015–2016) ved forslag om at regionalt folkevalgt nivå gis en rolle i vurderingen av lokaliseringalternativer for statlige arbeidsplasser. Disse medlemmer deler ikke regjeringens oppfatning av at større regioner vil forenkle en slik medvirkningsprosess. Dette har mer med vilje til å bruke fylkeskommunenes kompetanse å gjøre. Den er til stede også ved dagens organisering.

Disse medlemmer viser til at til tross for flere vedtak i Stortinget hvor regjeringen bes om å fremme forslag om utflytting av statlige arbeidsplasser, blir dette ikke fulgt opp gjennom konkrete forslag. Omtalen i Meld. St. 22 (2015–2016) av statlig lokaliseringpolitikk bekrefter nok en gang at regjeringen ikke er innstilt på å fremme reelle forslag om en bedre fordeling av statlige arbeidsplasser i landet.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at Stortinget gjennom Dokument 8:47 S (2013–2014), fremmet av Venstres stortingsrepresentanter Andre N. Skjelstad, Pål Farstad, Iselin Nybø og Ketil Kjenseth, behandlet forslag om en plan for fordeling av statlige arbeidsplasser og utflytting av minst 1 000 arbeidsplasser fra Oslo. Venstre støttet ikke sitt eget utflyttingsforslag, og et forslag fra Senterpartiet om utflytting av 5 000 arbeidsplasser ble ikke vedtatt.

Dette medlem fremhever på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om en plan for fordeling av statlige arbeidsplasser og statlige kompetansemiljøer i hele landet, i tråd med en ambisjon om at minst 1 000 arbeidsplasser skal vedtas flyttet ut av Oslo innen utgangen av 2017.»

2.2.9 *Prosjektmidler*

2.2.9.1 SAMMENDRAG

Stortingsflertallet ba i sin innstilling (jf. Innst 333 S (2014–2015)) om vurderinger av muligheten for overføring av relevante prosjektmidler til regionalt folkevalgt nivå. I denne meldingen vurderes endringer i ansvar for prosjektmidler (tilskuddsmidler) innen fiskerihavner, kultur, kulturminner og friluftsliv.

2.2.9.2 KOMITEENS MERKNADER

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at det i meldingen vurderes tilskuddsordninger med hensyn

til overføring til nye folkevalgte regioner innen områdene fiskerihavner, kultur, kulturminner og friluftsliv.

3. **Konsekvenser for valg, økonomi og administrasjon**

3.1 **Sammendrag**

3.1.1 *Valg og endret regioninndeling*

Regionreformen får konsekvenser for gjennomføring av valg.

Ved valg til nytt regionalt folkevalgt nivå – regionting – vil det være naturlig å basere seg på de hovedprinsipper som i dag gjelder for fylkestingsvalg. I dag utgjør ett fylke én valgkrets. En region og én valgkrets vil fra starten av gi gode muligheter for å bygge opp en ny region og en ny felles regiontilhørighet. Frem mot lokalvalget i 2019 vil det utredes hvilke administrative og praktiske konsekvenser endringer i regionstruktur får for valggjennomføringen, og hvordan dette kan møtes på best mulig måte.

Hvilke konsekvenser endringer i regionstruktur får for stortingsvalg, vil vurderes grundig. Dersom det skal gjennomføres endringer i Grunnloven, vil en ny valgordning til Stortinget kunne tre i kraft først i 2025. Regjeringen vil se nærmere på hvordan stortingsvalget i 2021 kan gjennomføres ved endringer i regionstrukturen, og vil komme tilbake til Stortinget om dette samtidig med forslag til ny regionstruktur våren 2017. Her vil det også redegjøres for muligheten til å beholde dagens fylkesgrenser som valgdistrikt til Stortinget.

3.1.2 *Økonomiske og administrative konsekvenser*

Endringer i oppgavefordelingen mellom forvaltningsnivåene vil ha økonomiske og administrative konsekvenser på kort og lang sikt. De kortsiktige effektene vil være knyttet til gjennomføringen av reformen, mens de langsiktige konsekvensene kommer som følge av selve oppgaveoverføringen. Reformen vil kunne ha konsekvenser for både statlig, fylkeskommunal og kommunal forvaltning, men også for privat næringsliv og frivillige organisasjoner. Konsekvensene vil avhenge av hvilke oppgaver som samlet overføres til nye regioner, samt utformingen av innhold og virkemidler i den styrkede rollen som regional samfunnsutvikler.

Det er foreløpig ikke foretatt konkrete beregninger av de økonomiske konsekvensene av gjennomføringen av de foreslåtte endringene. Regjeringen vil komme tilbake med beregninger av de økonomiske konsekvensene i de proposisjonene som er nødvendige for å få gjennomført endringene. Innsparingsmuligheter og finansieringen av eventuelle merutgifter vil bli behandlet i de årlige budsjettene.

3.2 Komiteens merknader

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at fylkene er valgkretser ved valg til Stortinget. Dermed vil regionreformen kunne få konsekvenser for gjennomføring av valg.

Flertallet viser til at regjeringen peker på at det er et viktig prinsipp i den norske valgordningen ved valg til Stortinget å sikre representasjon fra hele landet. Hvert fylke utgjør ett valgdistrikt, og antall mandater som velges fra hvert distrikt påvirkes både av antall innbyggere og størrelsen på kretsens areal. Det er en dynamisk fordeling som beregnes på nytt hvert åttende år.

Flertallet støtter at valgordningen for stortingsvalg vurderes grundig i en egen prosess.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener det er behov for å revidere inntektssystemet for fylkeskommunene på nytt i lys av en regionreform.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at regjeringen foreslår at prinsippet én region, én valgkrets bør legges til grunn ved valg av nye fylkesting etter en eventuell sammenslåing av fylker. Når det gjelder valgkretser for stortingsvalg, vises det til at endringer krever endringer i Grunnloven, og at en ny valgordning til Stortinget først kan tre i kraft i 2025.

Komiteens medlem fra Senterpartiet mener dagens valgkretser bør videreføres for valg til Stortinget også etter eventuelle sammenslåinger av fylker. Valgordningen for Stortinget er nøye avveid for å sikre at hele landet er representert. Om antallet valgkretser skal endres fra dagens 19 ned mot 10, vil dette kunne endre Stortingets representativitet for hele landet på en uheldig måte.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener det må nedsettes et offentlig utvalg (NOU) som utreder konsekvensene av endret eller uendret ordning med valgkretser til Stortinget og mandatfordeling ved sammenslåing av fylker eller oppretting av regioner.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg (NOU) som utreder konsekvensene av endret

eller uendret ordning med valgkretser til Stortinget og mandatfordeling ved sammenslåing av fylker eller oppretting av regioner.»

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for at oppgaver som i dag ligger hos regional stat/Fylkesmannen og som legger til rette for bruk av politisk skjønn, som hovedregel legges til regionalt folkevalgt nivå.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sørge for at regional vegadministrasjon som har ansvar for planlegging og drift av fylkesveiene, overføres fra Statens vegvesen til regionalt folkevalgt nivå.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen videreføre Innovasjon Norge med regionale styrer og regionalt medeierskap som i dag.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sørge for at regionalt folkevalgt nivå fortsatt skal ha ansvaret for videregående opplæring, og at det derfor ikke gjennomføres forsøk med overføring av denne oppgaven til kommunene.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sørge for regionale virkemidler til styrking av desentralisert høyere utdanning.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen sørge for at regionalt folkevalgt nivå fortsatt har ansvaret for tannhelse.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen sørge for ny ansvarsfordeling og finansiering mellom stat, regioner og kommuner på kulturområdet.

Forslag fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet:

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen sørge for at forvaltningsoppgaver som i dag er lagt til Fylkesmannens miljøavdeling og landbruksavdeling, overføres til regionalt folkevalgt nivå.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen sørge for at fordeling av skjønnsmidler fra Fylkesmannen til kommunene skal være en oppgave underlagt regionalt folkevalgt nivå. Fylkesmannen beholder skjønnsmidler knyttet til beredskap.

Forslag fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 10*

Stortinget ber regjeringen nedsette et offentlig utvalg (NOU) som utreder konsekvensene av endret eller uendret ordning med valgkretser til Stortinget og mandatfordeling ved sammenslåing av fylker eller oppretting av regioner.

Forslag fra Senterpartiet:*Forslag 11*

Stortinget ber regjeringen igangsette et arbeid med oppgaveoverføring til fylkeskommunene på følgende områder:

1. Styring av sykehusene. I første omgang ved å fjerne de regionale helseforetakene og beholde de etablerte sykehusforetakene, men med styrer hvor et flertall er oppnevnt av fylkestinget.
2. Overføring av ansvaret for det statlige barnevernet gjennom Bufetat til fylkeskommunene.
3. Overføring av ansvaret for de distriktspsykiatriske klinikkene – DPS – fra stat til fylkeskommune.
4. Familievernet overføres fra stat til fylkeskommune.
5. Regional vegadministrasjon som har ansvar for planlegging og drift av fylkesveiene, overføres fra Statens vegvesen til fylkeskommunene.
6. Regionapparatet til Innovasjon Norge overføres til fylkeskommunene.
7. Deler av Forskningsrådets programmer overføres til fylkeskommunene.
8. Festivalstøtte fra Kulturrådet til fylkeskommunene.
9. Kulturminnevernet rendyrkes som fylkeskommunal oppgave.
10. Forvaltningsoppgaver som er lagt til fylkesmannens miljøavdeling og landbruksavdeling, overføres til fylkeskommunene.
11. Skadefellingsløyver på rovvilt overføres fra Fylkesmannen til fylkeskommunene.
12. Videregående opplæring og fagskolene videreføres som fylkeskommunale oppgaver.
13. Ansvaret for kollektivtrafikk videreføres som fylkeskommunal oppgave.
14. Den offentlige tannhelsetjenesten videreføres som fylkeskommunal oppgave.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen legge fram en sak om en plan for fordeling av statlige arbeidsplasser og statlige kompetansetilbud i hele landet, i tråd med en ambisjon om at minst 1 000 arbeidsplasser skal vedtas flyttet ut av Oslo innen utgangen av 2017.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:*Forslag 13*

Stortinget ber regjeringen utrede og legge fram for Stortinget forslag om hvordan regional overtakelse av følgende oppgaver kan gjennomføres:

1. Drift av sjukehus og rehabilitering.
2. Deler av de statlige oppgavene i barnevernet og eventuell regional overtakelse av kommunale oppgaver der interkommunalt barnevernssamarbeid ikke kan løse oppgaven.
3. Ulike deler av naturoppsyn og naturforvaltning.
4. Overordnet arealplanlegging for større infrastrukturprosjekter, boligetablering og avsetting av næringsarealer der det kreves regionale løsninger, og for å ivareta klimamålene og styrket jordvern.
5. Regional styrking av regional forskningsinnsats, der organisering av Forskningsrådet må være en del av denne utredningen.
6. Styrking av regionalt folkehelsearbeid.
7. Egne inntekter for regionalt nivå, herunder arealavgifter på land og hav.

5. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til meldingen og rå Stortinget til å gjøre slike

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen sette ned et ekspertutvalg som skal foreslå ytterligere nye oppgaver til regionene når den nye regionstrukturen er fastlagt, og senest våren 2017.

II

Stortinget ber regjeringen i regionreformen sørge for at administrasjonen av fylkesvegnettet (deler av sams vegadministrasjon) blir underlagt de nye folkevalgte regioner.

III

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med regionreformen styrke nytt regionalt folkevalgt nivå's rolle i integreringsarbeidet i forbindelse med sysselsetting og utdanning/kompetanseheving, samt som bindeledd mot kommuner, næringsliv og frivillig sektor.

IV

Meld. St. 22 (2015–2016) – Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver – vedlegges protokollen.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 2. juni 2016

Helge André Njåstad
leder

André N. Skjelstad
ordfører

